

บทที่ 5 สภาพทั่วไปของตลาดโรงเกลือ

5.1 ภูมิหลังของตลาดโรงเกลือ

จังหวัดสระแก้ว* เป็นจังหวัดชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชา โดยมีพรมแดนติดต่อกันระยะทางรวมประมาณ 165 กิโลเมตร และเส้นแบ่งเขตแดนเป็นเพียงพื้นดินที่ติดกันไม่มีสิ่งกีดขวางทางธรรมชาติใดๆ บางแห่งเป็นคลองเล็กๆเท่านั้น ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อกันเช่นนี้ จึงทำให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างประชาชนตามแนวชายแดนของทั้ง 2 ประเทศมาอย่างยาวนาน ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อกันระหว่างเครือญาติ หรือจะเป็นการติดต่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน โดยประชาชนตามแนวชายแดนจะกระทำการค้ากันเป็นจุดย่อยๆ ตามแนวชายแดนเป็นจำนวนมาก ตั้งแต่อำเภอตาพระยา อำเภออรัญประเทศ ไปจนกระทั่งอำเภอคลองหาด

แต่เนื่องจากปัญหาการเมืองภายในประเทศกัมพูชาในปี 2518 ทำให้ประเทศไทยต้องประกาศปิดพรมแดน เป็นเหตุให้ประชาชนชนตามแนวชายแดนไม่สามารถเดินทางเข้าออกระหว่างประเทศได้ แม้ว่าจะมีการประกาศปิดพรมแดนอย่างเป็นทางการก็ตาม แต่สภาพการณ์ขณะนั้นพบว่า มีประชาชนชาวกัมพูชาจำนวนมากลักลอบลี้ภัยสงครามเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ส่วนทางด้านการค้า แม้ว่าพรมแดนจะถูกประกาศปิด แต่การค้าขายระหว่างประชาชนทั้ง 2 ประเทศก็ยังคงอยู่ แต่จะปรากฏในรูปของการลักลอบค้า ที่เรียกว่า ตลาดมืด โดยในช่วงปี 2522 –2524 พบว่า การค้าในรูปแบบตลาดมืดเฟื่องฟูมาก มีปริมาณเงินหมุนเวียนในอำเภออรัญประเทศ โดยผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ วันละไม่ต่ำกว่า 200 ล้านบาท¹

ต่อมาเมื่อสงครามกลางเมืองภายในกัมพูชาเริ่มสงบลง เวียดนามประกาศถอนกำลังออกจากประเทศกัมพูชา และประกอบกับรัฐบาลของไทยซึ่งอยู่ภายใต้การนำของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ขณะนั้นก็มีนโยบายที่จะเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า โดยการเปิดตลาดการค้า กับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีนซึ่งรวมถึงกัมพูชา จึงเกิดนโยบายในพื้นที่พรมแดนระหว่างไทย – กัมพูชาอย่างเป็นทางการขึ้น ซึ่งพื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดนด้านตะวันออก (จังหวัดปราจีนบุรี – จังหวัดจันทบุรี – จังหวัดตราด) นับว่าเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีแนวโน้มในการเป็นศูนย์กลางทางด้านธุรกิจการลงทุนต่างๆ เพราะทั้งไทย และกัมพูชาต่างก็มีอุปสงค์อุปทานด้าน

* เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2536 ได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งสระแก้วขึ้น โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ เล่มที่ 110 ตอนที่ 125 ลงวันที่ 2 กันยายน 2536 เป็นผลให้จังหวัดสระแก้วได้เปิดทำการในวันที่ 1 ธันวาคม 2536 ตั้งเป็นจังหวัดที่ 74 ของประเทศไทย

¹ บุญกิจ สุทธิฐานานนท์, “ดินแดนไม่เป็นเรื่องที่มีเมืองชายแดน,” สารคดี 12,134 (เมษายน 2539): 172.

การค้าต่อกันสูงมาก ดังนั้นเพื่อสนองค่อนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนของรัฐบนพื้นฐานของความมั่นคงภายในประเทศ ทางจังหวัดปราจีนบุรี (จังหวัดสระแก้วในปัจจุบัน) จึงรวมกับกองกำลังบูรพาซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดน โดยมีความเห็นสอดคล้องกันที่จะเปิดจุดที่มีการลักลอบค้าชายตามแนวชายแดนต่างๆและพิจารณาจัดหาบริเวณที่เหมาะสมเปิดเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าขึ้น

ส่วนขั้นตอนในการเสนอเปิดจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าชายแดนในช่วงนั้น มีขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรี (การปกครองในเวลานั้น) จะเป็นผู้พิจารณาเปิดจุดผ่อนปรน โดยเสนอขอกับกระทรวงมหาดไทย เพื่อให้ทางกระทรวงมหาดไทยพิจารณาความเหมาะสม และฝ่ายทหาร ผู้ทำหน้าที่ดูแลความมั่นคงประจำพื้นที่ ได้แก่ กองกำลังบูรพาประจำพื้นที่ปราจีนบุรี จะเป็นผู้พิจารณาความปลอดภัยและความมั่นคงในพื้นที่ เมื่อฝ่ายทหารเห็นชอบแล้วผู้ว่าฯ ก็จะดำเนินการเตรียมความพร้อมด้านพื้นที่สำหรับที่จะเปิดเป็นจุดผ่อนปรนให้เป็นตลาดการค้าชายแดนให้ประชาชนชาวไทยและชาวกัมพูชานำสินค้ามาซื้อขายแลกเปลี่ยนกันต่อไป

ในวันที่ 19 กรกฎาคม 2533 ทางจังหวัดปราจีนบุรี และกองกำลังบูรพาจึงได้มีการจัดประชุมขึ้น ในขณะนั้นทางกองกำลังบูรพาเสนอให้ มีการเปิดจุดผ่อนปรนที่บริเวณบ้านหนองเสม็ด อำเภอตาพระยา โดยให้เหตุผลว่าในพื้นที่ฝั่งตรงข้ามเป็นพื้นที่ที่อยู่ในการยึดครองของกลุ่มกัมพูชาธิปไตย ซึ่งทางไทยจะสามารถควบคุมได้อีกทั้งจะทำให้เกิดความปลอดภัยแก่ประชาชนของประเทศไทยในการที่จะทำการค้ากับประชาชนในประเทศกัมพูชามากกว่าพื้นที่อื่นๆ²

ในระหว่างที่ทางจังหวัดปราจีนบุรีจะพิจารณาข้อมูลว่าจะเปิดจุดผ่อนปรน ณ จุดใดนั้น กองกำลังบูรพาได้ผ่อนผันให้ประชาชน ซึ่งได้รับผลกระทบจากการสู้รบตามแนวชายแดนบริเวณบ้าน โนนหมากมุ่น อำเภอตาพระยา บ้านโลกสะแบง อำเภออรัญประเทศ และบ้านเขาหิน อำเภอลองหาด สามารถทำการค้าขายในลักษณะการแลกเปลี่ยนสินค้ากับกัมพูชาได้ จุดผ่อนผันที่ถือว่ามีการค้าขายกันมาก คือ จุดผ่อนผันที่บ้านโลกสะแบงอำเภออรัญประเทศ บรรยากาศการค้าในระยะแรกนั้น จะเป็นการติดต่อซื้อขายสินค้านี้ระหว่างประชาชนตามแนวชายแดนโดยของที่วางจำหน่ายจะเน้นสินค้าเพื่อการยังชีพ ทางประชาชนชาวกัมพูชาก็จะนำหมู เป็ด ไก่ และผลผลิตทางการเกษตรต่างๆเข้ามาขายแล้ว นำเงินที่ได้ก็นำไปซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆที่จำเป็นกลับไป ต่อมาจึงเริ่มมีประชาชนชาวไทยทั้งใน และนอกพื้นที่ข้ามไปซื้อสินค้าในฝั่งกัมพูชามากขึ้นพบว่ามีจำนวนมากถึงวันละประมาณ 4,000 – 5,000 คน³

² ที่ว่าการอำเภออรัญประเทศ, “จุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก – ปอยเปต: ตลาดโรงเกลือ,” 2543 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

³ พิบุรุษ สมบูรณ์พงศ์, “ภาวะการค้าชายแดนไทย – กัมพูชา: กรณีศึกษาอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว,” (เอกสารการศึกษาเชิงวิจัยส่วนบุคคล หลักสูตรนานาชาติ วิทยาลัยการปกครอง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2544) หน้า 8.

เมื่อบรรยากาศการค้าคึกคักขึ้น ทำให้การสัญจรเข้า – ออกของประชาชนทั้ง 2 ฝ่าย มีมากขึ้นตามไปด้วย ในขณะที่ทางกองกำลังบูรพาและทางจังหวัดจึงเห็นสมควรว่า ถ้าผ่อนผันให้มีการค้าขายต่อไปจะเป็นการขาดต่อการควบคุมและอาจกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ฉะนั้น ในวันที่ 14 ธันวาคม 2533 ทางกองกำลังบูรพาจึงจัดให้มีการประชุมเพื่อพิจารณาเปิดจุดผ่อนปรนที่ถูกต้องบริเวณ บ้านหนองเสม็ด อำเภอตาพระยา อีกทั้งมีมติให้มีการผ่อนผันการค้าบริเวณบ้าน โลกสะแบง จนถึง 31 ธันวาคม 2533 เท่านั้น และให้จังหวัดปราจีนบุรี เสนอต่อกระทรวงมหาดไทย และสภาความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อขอเปิดจุดการค้าเพิ่มในอนาคต คือ บริเวณบ้านคลองลึก อำเภอ อรัญประเทศ อีกแห่งหนึ่งด้วย

ต่อมาทางจังหวัดปราจีนบุรีได้มีหนังสือถึงกองกำลังบูรพาแจ้งว่า การเปิดจุดผ่อนปรนที่บริเวณบ้านหนองเสม็ด อำเภอตาพระยานั้นไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากต้องใช้งบประมาณมาก แต่เห็นว่าการเปิดจุดผ่อนปรนการค้าบริเวณบ้านคลองลึก อำเภออรัญประเทศ สามารถดำเนินการได้ โดยให้จังหวัดปราจีนบุรีประสานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งฝ่ายทหารในพื้นที่ เพื่อตรวจสอบสถานการณ์ความปลอดภัยในพื้นที่

ในวันที่ 14 มีนาคม 2534 จึงได้มีการประชุมร่วมกันอีกครั้ง ระหว่างฝ่ายไทย และ ฝ่ายกัมพูชา โดยผู้บัญชาการกองกำลังบูรพา และผู้ว่าราชการจังหวัดบันเตียเมียนเจย ได้ข้อสรุปว่า ทางฝ่ายกัมพูชาโดยรัฐบาล เสง สัมริน จะทำการเปิดตลาดการค้าขายที่บริเวณสถานีรถไฟปอยเปต ห่างจากพรมแดนไทยประมาณ 500 เมตร แต่การกำหนดที่ตั้งยังไม่แน่นอน ซึ่งจะมีการแจ้งให้ฝ่ายไทยทราบภายหลัง ต่อมามีการประชุมร่วมกันอีกครั้งเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2534 ที่ตำบลปอยเปต ประเทศกัมพูชา โดยได้ข้อสรุปว่า ฝ่ายกัมพูชาตกลงใจให้มีการเปิดการค้าขายกับฝ่ายไทย โดยใช้พื้นที่บริเวณสถานีรถไฟปอยเปต ห่างจากพรมแดนไทยประมาณ 300 เมตร และฝ่ายไทยจะกำหนดจุดการค้าบริเวณ โรงเกลือเก่าทิศเหนือทางรถไฟ หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านไร่ อำเภออรัญประเทศ ติดกับ บ้านคลองลึก ในเขตเทศบาลตำบลอรัญประเทศ โดยพิจารณาเห็นว่ามีความเหมาะสมที่จะใช้พื้นที่บริเวณนี้สร้างตลาดแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้า เนื่องจากอยู่ใกล้กับจุดผ่อนปรนบ้านคลองลึก – ปอยเปต และอยู่ไม่ห่างไกลจาก หน่วยงานราชการต่างๆ โดยผู้ว่าราชการของทั้ง 2 ฝ่ายได้ทำการเปิดจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าบ้านคลองลึกอย่างเป็นทางการในวันที่ 15 มิถุนายน 2534 และนับเป็นจุดเริ่มต้นของการเปิดตลาดการค้าชายแดนระหว่างไทย-กัมพูชา ซึ่งมีชื่อเรียกรู้จักกันในนาม "ตลาดโรงเกลือ"

ภายหลังเมื่อตลาดการค้ามีการเติบโตมีพ่อค้า ประชาชน ของทั้ง 2 ประเทศติดต่อค้าขายกันในปริมาณที่มากขึ้น ประกอบกับศักยภาพของจุดผ่อนปรนคลองลึก – ปอยเปตที่มีโอกาสสูงในการเป็นประตูการค้าชายแดนระหว่างประเทศ เขตการค้าชายแดนบ้านคลองลึกจากที่เป็นเพียง

จุดผ่อนปรน ที่มีการค้าขายชายแดนเพื่อสนองค่อนโยบายการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อนบ้าน โดยมีการกำหนดประเภทสินค้าที่ค้าขาย และระยะเวลาที่จะเปิด โดยให้พิจารณาจาก สถานการณ์เป็นระยะ ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจในการเปิดจุดผ่อนปรน จึงกลายเป็นจุดผ่าน แคนถาวรที่เปิดให้มีการค้าขายและการสัญจรไป – มา ระหว่างประชาชนไทย และประเทศเพื่อน บ้าน เพื่อส่งเสริมด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวเชื่อมต่อระหว่างประเทศ ซึ่งขั้นตอนของ การเปิดจุดผ่านแดนถาวรนั้น เป็นความเห็นชอบจากรัฐบาลของทั้ง 2 ประเทศ โดยรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทยจะเป็นผู้ลงนาม ในประกาศกระทรวงมหาดไทยตามที่คณะรัฐมนตรี เห็นชอบ และจะมีผลบังคับใช้เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษา จุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก – ปอยเปต เปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2541

5.2 ลักษณะทางกายภาพของตลาดโรงเกลือ⁴

ในปี 2534 เมื่อมีมติให้มีการเปิดจุดผ่อนปรนคลองลึก – ปอยเปตขึ้น ครั้งนั้นทาง จังหวัดจึงมอบหมายให้ทางอำเภอรัฐประเทสเข้าไปทำการปรับปรุงพื้นที่ ที่แต่เดิมเป็นทั้งทุ่งนา และที่รกร้างว่างเปล่าเนื้อที่รวม 66 ไร่ 3 งาน 71 ตารางวา เริ่มต้นก่อสร้างตลาดการค้า ซึ่งเป็นที่รู้จัก กันนาม “ตลาดโรงเกลือ”

คำว่า “โรงเกลือ” มีที่มาจากในอดีตพื้นที่ตรงนี้เคยเป็นที่ตั้งของโกดังเก็บเกลือที่ ทางไทยจะจำหน่ายให้ชาวกัมพูชาเพื่อการอุปโภคบริโภค แต่ต่อมาเมื่อสถานการณ์ภายในกัมพูชา เริ่มไม่สงบประมาณปี 2518 ทำให้การค้าเกลือระหว่างไทยกับกัมพูชาลดลง ประกอบกับทางฝ่าย กองกำลังบูรพาขณะนั้นเกรงว่า โรงเก็บเกลือจะกลายเป็นที่เก็บยุทธปัจจัยที่จะส่งให้กลุ่มเขมรแดง อันจะทำให้กระทบต่อความมั่นคงของประเทศ โรงเก็บเกลือแห่งนี้จึงถูกยกเลิกไปโดยปริยาย

ก่อนที่จะมีการก่อสร้างอาคารร้านค้าขึ้นมา ทางอำเภอฯ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อทำการคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามาประกอบการค้า โดยคัดจากคุณสมบัติ คือ ต้องเป็นประชาชนที่มี ภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่อำเภอรัฐประเทส และ/หรือเคยค้าขายตามแนวชายแดนเดิมตั้งแต่ยังไม่ได้เปิด จุดผ่อนปรน ซึ่งการพิจารณาอนุญาตให้ผู้ประกอบการเข้ามาค้าขายนั้นมาจากวัตถุประสงค์ที่ ต้องการส่งเสริมให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสู้รบตามแนวชายแดนให้มีสถานที่ในการ ค้าขาย โดยผู้ประกอบการค้าจะต้องสร้างอาคารตามแบบที่อำเภอฯ กำหนด และยกให้เป็นกรรมสิทธิ์ ของทางราชการ แต่ทั้งนี้ผู้ก่อสร้างต้องเสียค่าเช่าเป็นรายเดือนให้กับทางราชการด้วย ซึ่งในช่วงที่ ก่อสร้างอาคารยังไม่แล้วเสร็จนั้น ทางอำเภอฯ ได้จัดเดินเท้าพาไปให้ผู้ค้าที่ได้รับสิทธิ์เข้ามาค้าขายใน แผลงค้าที่ตนจับสลากได้ก่อน

⁴ ที่ว่าการอำเภอรัฐประเทส, “จุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก – ปอยเปต: ตลาดโรงเกลือ,” 2543 (เอกสาร ไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ทางอำเภอรัฐประเทศซึ่งเป็นผู้ดูแลและบริหารตลาดโรงเกลือ ณ ขณะนั้นได้วางแนวปฏิบัติเป็นระเบียบการค้าขายในบริเวณจุดผ่อนปรนคลองลึก – ปอยเปต อำเภอรัฐประเทศไว้ดังนี้⁵

คุณสมบัติของผู้ประกอบการค้าในตลาดจุดผ่อนปรน

- มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอรัฐประเทศ (ให้สิทธิผู้ประกอบการค้าที่วังชะโคราษฎรที่อยู่ตามแนวชายแดนก่อน) หากมีเหลือให้บุคคลภายนอกพื้นที่ได้
- ต้องบรรลุนิติภาวะ
- มีบัตรประจำตัวผู้เสียภาษีอากรและต้องจดทะเบียนพาณิชย์
- ครอบครัวหนึ่งได้สิทธิไม่เกิน 2 แผง หรือตามที่คณะกรรมการควบคุมการค้าฯระดับจังหวัดจะเห็นควรเป็นอย่างอื่น

เงื่อนไขที่ผู้ประกอบการค้าต้องปฏิบัติ

- ต้องสร้างอาคาร หรือแผงค้าขาย ตามแบบที่คณะกรรมการฯ กำหนดภายในระยะเวลาตามสัญญา
- ผู้ประกอบการค้าต้องยกอาคาร หรือแผงค้าตามข้อที่ 1 ให้เป็นสมบัติของหน่วยราชการที่เข้ามาดูแลบริหารตลาด โดยผู้ประกอบการค้าเป็นผู้เช่า
- การซ่อมบำรุงอาคาร หรือแผงค้าเป็นหน้าที่ของผู้เช่าทั้งสิ้น
- ผู้ประกอบการค้าจงอาคาร หรือแผงค้าต้องระบุชัดเจนว่าจะค้าสินค้าประเภทใด (อาหาร เครื่องดื่ม หรือสินค้าอื่นๆ) เพื่อคณะกรรมการฯระดับอำเภอจะได้จัดถือได้ถูก
- ผู้ประกอบการค้าต้องระบุว่า จะมีผู้ใดเป็นผู้ค้าขายในอาคาร หรือแผงค้า

อัตราค่าเช่าหรือวิธีชำระค่าเช่า

- อัตราค่าเช่าเดือนละ 300 บาท
- การแลกเปลี่ยนอัตราค่าเช่าเป็นอำนาจของคณะกรรมการค้าขายตามแนวชายแดนระดับอำเภอ
- การชำระค่าเช่าให้ผู้เช่านำไปชำระเองล่วงหน้า ณ ที่ว่าการอำเภอรัฐประเทศ ภายในวันที่ 5 ของเดือนที่เช่า
- ระยะเวลาของการเช่าให้ทำสัญญาเช่าเป็นรายปี

⁵ ที่ว่าการอำเภอรัฐประเทศ, "ระเบียบการค้าขายในบริเวณจุดผ่อนปรนคลองลึก – ปอยเปต อำเภอรัฐประเทศ," 2536 (เอกสารไม่ตีพิมพ์

การสิ้นสุดการเช่า

- ผู้เช่าถึงแก่กรรม
- ผู้เช่าขาดคุณสมบัติ
- ผู้เช่าโอนสิทธิการเช่า หรือให้ผู้อื่นเช่าช่วง โดยไม่ได้รับอนุญาตจาก คณะทำงานควบคุมการค้าระดับอำเภอ
- ผู้เช่าไม่ชำระค่าเช่าตามสัญญา 2 งวดติดกัน กรณีที่มีเหตุจำเป็น คณะทำงานควบคุมการค้าขายระดับอำเภอมีอำนาจยกเลิกสัญญาเช่าได้ (ภัยสงครามหรือเหตุจำเป็น)

การโอนสิทธิการเช่าช่วง

- ผู้เช่าโอนสิทธิการเช่า หรือให้ผู้อื่นเช่าช่วงอาคารหรือแผงได้ เมื่อได้รับ อนุญาตจากคณะควบคุมการค้าตามแนวชายแดนระดับอำเภอ
- ผู้ประกอบการค้าในอาคาร หรือแผงค้าในภายหลัง หรือผู้รับโอนสิทธิใน อาคาร หรือแผงค้าจากผู้อื่นจะต้องเสียค่าใช้จ่าย ค่าก่อสร้างให้องค์การ บริหารส่วนจังหวัดกึ่งหนึ่งของราคาก่อสร้าง หรือตามที่คณะทำงาน ควบคุมการค้าตามแนวชายแดนระดับอำเภอเห็นสมควร
- กรณีผู้เช่าถึงแก่กรรมให้ทายาทแจ้งให้คณะทำงานควบคุมการค้าตาม แนวชายแดนระดับอำเภอทราบภายใน 1 เดือน เพื่อรับโอนอาคารหรือ แผงค้าโดยยกเว้นค่าใช้จ่าย (ตามข้อ 2)

การคัดเลือกผู้เช่าในอาคารหรือแผงค้า

- คณะกรรมการพิจารณาหลักเกณฑ์ที่ผู้เช่าประกอบการค้าจะจับฉลากให้ ผู้ประกอบการค้าขายเป็นล็อต ส่วนที่เหลือให้คณะกรรมการฯพิจารณา ตามความเหมาะสม
- อาคาร หรือแผงค้าจะจัดเป็นร้านค้า ร้านอาหาร เครื่องดื่ม และสินค้าอื่นๆ

ข้อบังคับ

- ผู้ประกอบการค้าเปิด - ปิดในแต่ละวัน ระหว่าง 08.00 - 16.00 น.
- คณะทำงานควบคุมการค้าตามแนวชายแดน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจาก คณะทำงานฯมีอำนาจเข้าไปตรวจตราสินค้าภายในอาคาร หรือแผงค้าของ ผู้ประกอบการได้
- ห้ามผู้ประกอบการค้าพักอาศัยในอาคารหรือแผงค้าหลังจากปิดการค้าขาย

การก่อสร้างอาคารครั้งแรก เป็นอาคารขนาด 8x60 ตารางเมตร จำนวน 43 หลัง ในแต่ละอาคารแบ่งเป็น 30 แผงร้านค้า ซึ่งแผงร้านค้าแต่ละแผงมีขนาด 4x4 ตารางเมตร รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,290 แผงร้านค้า ตัวอาคารเป็นโครงสร้างไม้ หลังคามุงสังกะสี พื้นคอนกรีต ขนาด 4x4 ตารางเมตร ไม่มีฝ้ากัน ระยะห่างระหว่างอาคาร 2 เมตร ระยะห่างระหว่างแถวอาคาร 5 เมตร ราคาก่อสร้างประมาณแผงละ 5,000 – 6,000 บาท โดยทางอำเภอฯ ได้ให้สิทธิกับผู้ประกอบการค้าจำนวน 700 ราย

อาคารที่ถูกก่อสร้างในครั้งแรกนั้น ภายหลังจากได้ถูกเพลิงไหม้ 2 ครั้ง ซึ่งเหตุของเพลิงไหม้ในครั้งนั้น เกิดจากสภาพของพื้นที่ตลาดที่มีความหนาแน่น ประกอบกับความประมาทเลินเล่อของผู้ค้า

- การเกิดเพลิงไหม้ครั้งแรกในวันที่ 29 ตุลาคม 2536 เพลิงได้เผาผลาญร้านค้าไปจำนวน 5 อาคาร จำนวน 150 แผงร้านค้า
- และครั้งที่ 2 ในวันที่ 8 เมษายน 2537 ได้เกิดเพลิงไหม้ ซึ่งรุนแรงกว่าครั้งแรกมาก ได้เผาผลาญร้านค้าไป 11 อาคาร จำนวน 330 แผงร้านค้า รวมความเสียหาย 480 ร้านค้า

หลังจากเกิดความเสียหายจากเพลิงไหม้ทั้ง 2 ครั้ง ประกอบกับความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของอาคารร้านค้า ทำให้นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวและซื้อสินค้าไม่ได้รับความสะดวก คณะดำเนินงานของอำเภอรัฐประศาสตร์ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เข้ามาดูแลบริหารจัดการ หลังจากนั้นจึงพิจารณาปรับปรุงอาคารร้านค้าตลอดจนแผงผังตลาดโรงเกลือใหม่ โดยการก่อสร้างอาคารทดแทนที่ถูกเพลิงไหม้ รื้ออาคารที่ไม่ถูกไฟไหม้ทิ้ง และสร้างอาคารใหม่ให้เป็นระเบียบสวยงาม โดยกำหนดแผนผังใหม่ ก่อสร้างอาคารแบบถาวรมั่นคงแข็งแรง รวมทั้งปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงามด้วย

ส่วนการพิจารณาให้สิทธิในการสร้างอาคารใหม่แก่ผู้ค้านั้น ทางอำเภอรัฐประศาสตร์ พิจารณาจาก ผู้ครอบครองอาคารเดิมก่อนเพลิงไหม้ และมีรายชื่ออยู่ในบัญชีที่กองกำลังบูรพาได้จัดทำไว้ในปี 2534 และที่สำรวจไว้ในปี 2536 เดิม ซึ่งได้พิจารณาให้สิทธิจำนวนทั้งสิ้น 407 ราย ค่าก่อสร้างอาคารประมาณ 70,000 บาท ต่อห้อง ระยะเวลาการก่อสร้างทั้งสิ้น 1 ปี

ภายหลังจากก่อสร้างอาคารร้านค้าตามแผนผังตลาดใหม่ ปัจจุบันตลาดโรงเกลือประกอบด้วยอาคารร้านค้าดังนี้⁶

⁶ สัมภาษณ์ ปฏิวัติ เตโชโต, ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว, 4 มกราคม 2549.

- อาคาร ก ข ค และง โดยกำหนดแบ่งอาคารออกเป็น 4 แถวๆละ 9 อาคาร เป็นอาคารขนาด 8x60 ตารางเมตร และมีขนาดห้อง 4x8 ตารางเมตร จำนวนทั้งสิ้น 36 อาคารๆละ 15 ห้อง
- อาคาร จ และฉ มีขนาดห้อง 4x4 ตารางเมตร จำนวนทั้งสิ้น 74 ห้อง(สร้างขึ้นในปี 2545)
- อาคารร้านค้าสดเนื้อสัตว์ 2 อาคาร อาคารละประมาณ 30 ห้อง (สร้างขึ้นในปี2545)

ซึ่งนอกจากจะมีอาคารร้านค้าแล้ว ยังมีอาคารตลาดสินค้าการเกษตรและตลาดปลา ที่ได้งบประมาณสนับสนุนจากคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ และบางส่วนของพื้นที่ได้ให้เอกชนเข้ามาดำเนินการ แต่ให้ผลตอบแทนแก่ตลาดโรงเกลือ เช่น ศูนย์อาหาร สุขาธารณะ อาคารรองรับนักท่องเที่ยว และสวนหย่อม เป็นต้น

นับได้ว่าตั้งแต่การเปิดเป็นจุดผ่อนปรนในปี 2534 เป็นต้นมา สภาพการค้าภายในตลาดโรงเกลือมีการเติบโตมากขึ้นเป็นลำดับ และด้วยศักยภาพของพื้นที่การค้าแห่งนี้ประกอบกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนของภาครัฐในระยะต่อมา จึงทำให้พื้นที่การค้าบริเวณจุดผ่านแดนแห่งนี้มีการขยายตัว มีการก่อสร้างอาคารร้านค้าโดยภาคเอกชนเพิ่มเติมขึ้นอีกมากมาย

ในปี 2541 ได้มีการก่อสร้างตลาดในพื้นที่ที่ติดกับตลาดโรงเกลือ โดยใช้ชื่อว่า ตลาดชายแดนมิตรภาพไทย – กัมพูชา (ตลาดเทศบาล 3หรือตลาดใหม่) ซึ่งตลาดนี้ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านคลองลึก ตำบลอรัญประเทศ อำเภออรัญประเทศ เป็นตลาดการค้าที่ถือว่ามีความใหญ่พอๆกับตลาดโรงเกลือ มีเนื้อที่ทั้งหมด 71,111.25 ตารางเมตร (ประมาณ 45 ไร่) ที่ดินบริเวณนี้เป็นของการรถไฟแห่งประเทศไทย เดิมเป็นที่รกร้างว่างเปล่า และในขณะนั้นพบว่า มีการบุกรุกพื้นที่สร้างสิ่งก่อสร้างจึงเกรงว่าจะเกิดการโจรกรรมและปัญหาอาชญากรรมต่างๆ ในปี 2539 การรถไฟแห่งประเทศไทยจึงได้ออกประกาศเชิญชวนให้บริษัทเอกชนที่มีความประสงค์ในการพัฒนาที่ดินของการรถไฟแห่งประเทศไทย เข้ามาสร้างตลาดการค้า โดยบริษัทเอกชนที่เข้ามาสร้าง คือ บริษัท โกลเด้น เกต จำกัด ซึ่งเป็นของกลุ่มตระกูลนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสระแก้ว ได้ทำสัญญาเช่าที่ดินเพื่อปลูกสร้างอาคาร การก่อสร้างแล้วเสร็จในปี 2541 และได้เปลี่ยนสัญญาเช่าที่ดินเป็นสัญญาเช่าอาคาร กับการรถไฟฯ เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2541

ในพื้นที่ตลาดเทศบาล 3 ประกอบด้วยอาคารร้านค้าซึ่งเป็นอาคารพาณิชย์ 1 ชั้นครึ่ง ประมาณ 400 คูหา แบ่งเป็น 14 อาคาร (อาคาร A – K N Q P และ S) 1 อาคาร มีประมาณ 25 ห้อง โดยแต่ละห้องมีขนาดพื้นที่ 75 ตารางเมตร มีชั้นลอยที่สามารถใช้เป็นที่พักอาศัยได้ การบริหารจัดการตลาดเทศบาล 3 เป็นของบริษัทเอกชน

ในปี 2549 ภายในพื้นที่การค้าบริเวณจุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก – ปอยเปต แห่งนี้ มีได้มีเพียง 2 ตลาดเท่านั้น แต่ยังมีerkก่อสร้างตลาดการค้าโดยภาคเอกชน เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของกิจกรรมการค้าภายในพื้นที่เพิ่มขึ้น ได้แก่ ตลาดเดชไทย (ตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับตลาดโรงเกลือฝั่งถนนศรีเพ็ญ) สร้างขึ้นในปี 2544 เป็นลักษณะอาคาร 2 ชั้น ใช้เป็นโกดังเก็บสินค้า พื้นที่คัดแยก และทำความสะอาดรองเท้ามือสอง รวมถึงเป็นที่พักอาศัยของกลุ่มพ่อค้า และแรงงานชาวกัมพูชา และตลาดเบญจวรรณ หรือตลาดบน (ตั้งอยู่ด้านขวาของตลาดโรงเกลือ) สร้างขึ้นในปี 2545 เป็นอาคารชั้นครึ่ง ชั้นบนสามารถพักอาศัยได้ มีจำนวนร้านค้าประมาณ 70 ห้อง ทั้งสองตลาดนั้นเจ้าของเป็นนักธุรกิจในอำเภอธวัชบุรีประเทศ จังหวัดสระแก้ว

5.3 การบริหารจัดการตลาดโรงเกลือ

จากการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารตลาดโรงเกลือ ผู้วิจัยได้จัดเป็นช่วงระยะเวลา เพื่อความเข้าใจพัฒนาการของการบริหารจัดการตลาดโรงเกลือดังนี้⁷

5.3.1 ระยะเริ่มต้น(พ.ศ. 2534 – 2535)

การเปิดจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนไทย – กัมพูชา บ้านคลองลึก – ปอยเปต อย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2534 ได้เริ่มทำการก่อสร้างอาคารร้านค้าแต่ยังไม่เสร็จเรียบร้อย เนื่องจากการเปิดการค้าชายและท่องเที่ยวระหว่างไทย – กัมพูชา อย่างเป็นทางการครั้งแรกของภาคตะวันออก จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวชาวไทยเข้ามาท่องเที่ยวตลาดโรงเกลือเป็นจำนวนมากต่อวัน เพื่อต้องการมาดูสภาพประเทศกัมพูชาว่าเป็นเช่นไร และมาจับจ่ายซื้อสินค้า มีรถนานาชนิด ไม่ว่าจะ เป็นรถบัสนำเที่ยว รถตู้ รถส่วนตัว ที่นำนักท่องเที่ยวมายังตลาดโรงเกลือมีมากจนกระทั่งที่จอดรถไม่เพียงพอ ต้องจอดริมถนนสุวรรณศรทางเข้าตลาดโรงเกลือ ขณะนั้นรายได้ของตลาดโรงเกลือมีเพียงการเก็บค่าจอดรถและห้องสุขา ระยะแรกยังไม่มียุ้เข้าไปดำเนินการ ทางอำเภอจึงมอบหมายให้ผู้ประกอบการค้าในตลาดโรงเกลือรวมกลุ่มเป็นคณะกรรมการการดำเนินงานเก็บค่าจอดรถ รายได้หลังจากหักค่าใช้จ่ายในการจ้างคนเก็บค่าจอดรถให้นำมาปรับปรุงตลาดโรงเกลือ แต่เนื่องจากผู้ประกอบการค้าในตลาดโรงเกลือไม่สามารถรวมกลุ่ม และไม่มีเวลาดำเนินการเรื่องดังกล่าว จึงมีเพียงบุคคลคนเดียวดำเนินการ เมื่อเก็บค่าจอดรถแล้วไม่นำส่งเป็นรายได้ปรับปรุงตลาดโรงเกลือ เมื่อกลุ่มผู้ประกอบการไม่สามารถดำเนินการได้ ทางกองกำลังบูรพาจึงมอบหมายให้กองบังคับการยุทธวิธีที่ 123 เข้าดำเนินการแทน

⁷ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว, "ตลาดโรงเกลือ," 2543. (เอกสารไม่มีพิมพ์เผยแพร่)

การบริหารงานตลาดโรงเกลือในระยะเริ่มแรก คณะกรรมการควบคุมการค้าดำเนินการค้าขายตามแนวชายแดนไทย – กัมพูชา พื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี ประกอบด้วยอำเภอตาพระยา อำเภออรัญประเทศ และอำเภอคลองหาด โดยมีรองผู้บัญชาการกองกำลังบูรพา (พ.อ. สมชาย อุบลเดชประหารักษ์) เป็นประธานคณะกรรมการ ปลัดจังหวัดปราจีนบุรี (นายสุนทร ทิพย์มณี) เป็นรองประธาน และหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องอีกจำนวนหนึ่งเป็นกรรมการ และมีนายทหารฝ่ายกิจการพลเรือน กองกำลังบูรพา (พ.ต. ถกกลเกียรติ นวลยง) เป็นเลขานุการ ได้แต่งตั้งคณะทำงานในตลาดโรงเกลือขึ้นมา 4 คณะ คือ

- 1) คณะทำงานควบคุม และจัดระเบียบการค้าขายบริเวณจุดผ่อนปรน มีนายอำเภออรัญประเทศ(นาย โอรส วงศ์สิทธิ์) เป็นหัวหน้าคณะทำงาน มีหน้าที่จัดระเบียบแผงร้านค้า ควบคุมดูแลผู้ประกอบการค้า และเก็บค่าเช่าแผงร้านค้า
- 2) คณะทำงานควบคุมการจัดระเบียบที่จอดรถ และการจราจรบริเวณจุดผ่อนปรน มีผู้บังคับการกองบังคับการยุทธวิธีที่ 123 (พ.ท. สนทยาทรัพย์สกุล) เป็นหัวหน้าคณะทำงานมีหน้าที่จัดระเบียบที่จอดรถ รวมทั้งเก็บค่าฝากรถ และควบคุมการจราจรภายในตลาดโรงเกลือ
- 3) คณะทำงานควบคุมการบริหารพื้นฐาน และรักษาความสะอาดบริเวณจุดผ่อนปรนมีปลัดเทศบาลตำบลอรัญประเทศ (นายวินัย ภู่งาม) เป็นหัวหน้าคณะทำงานมีหน้าที่รักษาความสะอาด และจัดทำห้องสุขาบริการนักท่องเที่ยว รวมทั้งจัดเก็บค่าใช้ห้องสุขาและค่าเก็บขยะ
- 4) คณะทำงานควบคุมความสงบเรียบร้อยบริเวณจุดผ่อนปรนมีสารวัตรใหญ่สถานีตำรวจภูธรอำเภออรัญประเทศ (พ.ต.ท. สุทธิพงษ์ คำรงค์พงษ์) เป็นหัวหน้าคณะทำงานมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณตลาดโรงเกลือ

นอกจากคณะกรรมการควบคุมการค้าดำเนินการค้าขายตามแนวชายแดนไทย – กัมพูชา ได้แต่งตั้งคณะทำงานขึ้นมา 4 ฝ่ายข้างต้น ยังได้มีมติในที่ประชุมให้ภาคเอกชนเข้ามาเป็นผู้บริหารตลาดโรงเกลือโดยเปิดประมูลให้เข้ามาปรับปรุงด้านสาธารณูปโภค การวางท่อระบายน้ำ การปรับปรุงที่จอดรถ การจัดหาแหล่งน้ำบาดาล การสร้างห้องสุขา การปรับปรุงทางเท้า ฯลฯ โดยภาคเอกชนเข้ามาลงทุนแล้วจัดเก็บผลประโยชน์จากผู้ประกอบการค้า เช่น เก็บค่าที่จอดรถ ค่าห้องสุขา และค่าเก็บขยะ ต้องนำรายได้ส่วนหนึ่งมอบให้ทางราชการซึ่งผู้ที่ประมูลได้ คือนักธุรกิจอำเภออรัญประเทศ (นายอัศวิน อภัยวงศ์) และได้เข้ามาดำเนินการปรับปรุงพื้นที่ภายในตลาดโรงเกลือ

ต่อมาการดำเนินงานของ นายอัศวิน อภัยวงศ์ ดำเนินงานปรับปรุงเส้นทางจาก ตลาดโรงเกลือไปยังสะพานคลองลึก ขุดร่องระบายน้ำ และจัดสร้างห้องสุขา ไปได้ส่วนหนึ่งโดยมี ค่าใช้จ่ายประมาณ 650,000 บาท แต่เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับด้านระเบียบขององค์การบริหารส่วน จังหวัด คณะกรรมการควบคุมการดำเนินการค้าขายตามแนวชายแดน จึงสั่งให้ระงับการดำเนินการ ก่อสร้างลง จากนั้นทางคณะกรรมการควบคุมการดำเนินการค้าขายชายแดนไทย – กัมพูชา จึงได้ส่ง มอบภารกิจการดำเนินการจุดผ่อนปรนตลาด โรงเกลือให้จังหวัดปราจีนบุรีดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2535 เป็นต้นมา

5.3.2 ระยะที่สอง (พ.ศ. 2535 – 2536)

จังหวัดปราจีนบุรีเมื่อได้รับมอบภารกิจมาแล้ว ได้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ และคณะกรรมการดำเนินงานจุดผ่อนปรน ตามคำสั่งจังหวัดปราจีนบุรีที่ 2254/2535 ลงวันที่ 30 กันยายน 2535 โดยมีโครงสร้างของคำสั่ง ดังนี้

- 1) ที่ปรึกษา ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรี ผู้บังคับการกองกำลังบูรพา ประธานจังหวัดปราจีนบุรี ประธานหอการค้าจังหวัดปราจีนบุรี
- 2) คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย รองผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรี รองผู้บัญชาการกองกำลังบูรพา ปลัดจังหวัดปราจีนบุรี รองผู้กำกับการค้าตรวจจังหวัดปราจีนบุรี ผู้กำกับการค้าตรวจระเวณชายแดนที่ 12 และหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงนายอำเภอ อรัญประเทศ จำนวน 11 คน โดยมีหัวหน้าสำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี เป็นกรรมการและเลขานุการ
- 3) คณะกรรมการดำเนินงาน มีนายอำเภออรัญประเทศเป็นประธาน และมี หัวหน้าส่วนราชการของอำเภอ และหัวหน้าหน่วยงานที่ตั้งอยู่ที่อำเภออรัญประเทศ ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้อง เป็นคณะกรรมการอีก 12 คน
- 4) คณะอนุกรรมการดำเนินงานทำหน้าที่บริหารตลาด โรงเกลือมี 4 คณะ คือ
 - คณะอนุกรรมการดำเนินงานควบคุม และจัดระเบียบร้านค้า
 - คณะอนุกรรมการดำเนินงานควบคุม และจัดระบบจราจร
 - คณะอนุกรรมการดำเนินงานสาธารณสุข โภค และรักษาความสะอาด
 - คณะอนุกรรมการดำเนินงานรักษาความปลอดภัย
 คณะกรรมการดังกล่าวมาข้างต้น มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้
 - 4.1) รับผิดชอบในการดำเนินงานควบคุมการค้าขายบริเวณชายแดน ณ จุดผ่อนปรน โดยการวางแผน และดำเนินการตามแผนงาน และโครงการ กำกับควบคุมดูแล ติดตาม

ประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ ตลอดจนมีอำนาจในการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ให้รับผิดชอบงานตามความเหมาะสม เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามความเห็น และข้อเสนอแนะของคณะกรรมการอำนวยการ

4.2) พิจารณากำหนดมาตรการ และแนวทางในการปฏิบัติ เสนอความเห็นชอบจากคณะกรรมการอำนวยการเรื่องต่างๆดังต่อไปนี้

- มาตรการปฏิบัติเกี่ยวกับการเดินทางเข้า – ออกของบุคคล
- มาตรการในการจัดการจัดเก็บภาษีหรือค่าธรรมเนียมของสินค้าเข้า สินค้าออก และอื่นๆ
- มาตรการควบคุมการลักลอบขนสินค้าหนีภาษี และการลักลอบผ่านแดน
- การจัดระเบียบบริเวณพื้นที่ ที่ได้กำหนดเป็นจุดผ่อนปรน และพัฒนาปรับปรุงจุดผ่อนปรน
- รายงานผลการปฏิบัติ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคให้คณะกรรมการอำนวยการทราบภายในกำหนด
- หน้าที่อื่นๆตามที่คณะกรรมการอำนวยการมอบหมาย

5.3.3 ระยะที่สาม (พ.ศ. 2537 – 2540)

เมื่อจังหวัดปราจีนบุรี ได้แยกพื้นที่ออกมาตั้งเป็นจังหวัดสระแก้ว ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2536 ตลาดโรงเกลือจึงอยู่ในความรับผิดชอบของจังหวัดสระแก้ว ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานตลาดโรงเกลือ ตามคำสั่งจังหวัดสระแก้วที่ 414 /2537 ลงวันที่ 19 เมษายน 2537 โดยมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และมีคณะกรรมการประกอบด้วย ปลัดจังหวัด รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง(ผอ.ปค.) ผู้แทนกองกำลังบูรพา หน่วยเฉพาะกิจอรัญประเทศและหัวหน้าส่วนราชการในพื้นที่อำเภออรัญประเทศ เป็นกรรมการอีก 12 คน และมีปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่ายปกครองและพัฒนาอำเภออรัญประเทศ เป็นเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- พิจารณาปรับปรุงการบริหาร
- วางระเบียบการพิจารณาคัดเลือกคนเข้าค้าขาย
- กำหนดแนวทางการพัฒนาให้เป็นระเบียบเรียบร้อย
- จัดหาสาธารณูปโภคสาธารณูปการที่เกี่ยวข้อง
- กำหนดระเบียบการเงินในส่วนที่เกี่ยวข้อง
- วางมาตรการรักษาความปลอดภัย และการรักษาความสงบเรียบร้อย เช่น การโจรกรรมรถยนต์

- การระงับรักษาทรัพย์สิน และการกวดขันให้ชาวกัมพูชาเข้ามาค้าขาย และกลับออกไปในเวลาที่กำหนด
- ดำเนินการอื่นๆในส่วนที่เกี่ยวข้อง

ในระดับอำเภอ จังหวัดสระแก้ว ได้มีคำสั่งที่ 1453/2537 ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน 2537 แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานตลาดโรงเกลือระดับอำเภอ โดยมีคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการ รวมทั้งอำนาจหน้าที่ เช่นเดียวกับคำสั่งของจังหวัดปราจีนบุรี

5.3.4 ระยะที่สี่ (พ.ศ. 2541 – 2543)

จังหวัดสระแก้วได้แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานตลาดโรงเกลือใหม่ ตามคำสั่งจังหวัดสระแก้ว ที่ 2107/2540 ลงวันที่ 17 ธันวาคม 2540 โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดสระแก้ว (นายธีระ กลินดำควน) เป็นประธาน ปลัดจังหวัดสระแก้ว เป็นรองประธาน รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองประจำจังหวัดสระแก้ว (ผอ.ปก.จว.สก.) ผู้แทนกองกำลังบูรพา ผู้แทนหน่วยเฉพาะกิจอรัญประเทศ ผู้กำกับตำรวจตระเวนชายแดนที่ 12 หัวหน้าสำนักงานประสานงานชายแดนไทย – กัมพูชา หัวหน้าสำนักงานคณะกรรมการติดต่อชายแดนไทย – กัมพูชา หัวหน้าสำนักงานจังหวัดสระแก้ว นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว และหัวหน้าส่วนราชการ หัวหน้าหน่วยงานในพื้นที่อำเภออรัญประเทศอีก 5 คน เป็นกรรมการ โดยมีปลัดอำเภอ หัวหน้าฝ่ายปกครองและพัฒนาเป็นเลขานุการ และจ่าจังหวัดสระแก้วเป็นผู้ช่วยเลขานุการ มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

- พิจารณาปรับปรุงการบริหารงานให้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ
- กำหนดระเบียบการพิจารณาคัดเลือกผู้เข้าร่วมการค้าขายในตลาด
- กำหนดแนวทางการพัฒนาให้เป็นระเบียบเรียบร้อย
- พิจารณาการก่อสร้างอาคารขึ้นใหม่ตามความเหมาะสม
- จัดทำระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่จำเป็นอย่างเพียงพอ
- กำหนดระเบียบการเงินในส่วนที่เกี่ยวข้อง
- กำหนดมาตรการการรักษาความปลอดภัย ด้านรักษาความสงบเรียบร้อย การจอร์ถยนต์ การระงับรักษาทรัพย์สิน และการกวดขันให้ชาวกัมพูชาที่เข้ามาค้าขาย และออกไปภายในระยะเวลาที่กำหนด
- ดำเนินการอื่นๆในส่วนที่เกี่ยวข้อง และตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดสระแก้ว มอบหมาย
- ให้คณะกรรมการบริหารดำเนินงานตลาดโรงเกลือ รายงานผลการดำเนินงาน ให้ ผู้ว่าราชการจังหวัดสระแก้ว ทราบเป็นระยะ เว้นแต่การดำเนินการในเรื่องใดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดสระแก้ว ได้สั่งการหรือมอบนโยบายเป็น

การเฉพาะในเรื่องนั้นๆ ให้รายงานผู้ว่าราชการจังหวัดสระแก้ว เพื่อพิจารณา ก่อนการดำเนินการทุกครั้ง

การดำเนินงานด้านต่างๆ คณะกรรมการปรับปรุงแก้ไขดำเนินการตลาดโรงเกลือ จะดำเนินการภายในหน้าที่ได้รับมอบหมาย และจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการเป็นประจำ 2 – 3 เดือนต่อครั้ง เมื่อมีมติในที่ประชุมให้ดำเนินการเรื่องต่างๆผู้ที่จะดำเนินการตามที่มติที่ประชุม คือ คณะกรรมการดำเนินงานระดับอำเภอ

5.3.5 ระยะเวลา (พ.ศ. 2543 – 2549)⁸

ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540⁹ บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการส่วนท้องถิ่น ที่ประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยแยกข้าราชการในส่วนภูมิภาคออกจากฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (ซึ่งแต่เดิมผู้ว่าราชการจังหวัดเคยดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด) มาให้สภาจังหวัดที่ได้เลือกตั้งเข้ามาเป็นผู้เลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งจะขึ้นทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหาร และได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบอำนาจหน้าที่ไปจากเดิม โดยจะมีหน้าที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับจังหวัด เน้นการประสานงานการพัฒนา ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับที่ต่ำกว่าภายในจังหวัด ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 45

ส่วนจังหวัดสระแก้วนั้น สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว ที่ได้รับเลือกตั้งเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2543 จำนวน 30 คน

ด้วยเหตุนี้จึงมีการปรับเปลี่ยน โครงสร้างการบริหารจัดการตลาดโรงเกลือใหม่ จากเดิมที่คณะกรรมการดำเนินงานเป็นเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดสระแก้ว ประธานคณะทำงาน เปลี่ยนเป็นทางผู้ว่าฯได้ส่งมอบอำนาจการบริหารตลาดโรงเกลือให้อยู่ภายใต้ โครงสร้างการบริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว โดยมีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นประธานคณะกรรมการดำเนินการตลาดโรงเกลือ คณะกรรมการบริหารจัดการตลาดโรงเกลือ ประกอบด้วยคณะทำงาน 3 ชุด คือ คณะทำงานเพื่อควบคุมดูแล และเสนอแนะ แนวทางในการบริหารจัดการตลาดโรงเกลือ แต่งตั้งตามคำสั่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้วที่

⁸ สัมภาษณ์ ปฏิวัติ เสือโต, ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว, 4 มกราคม 2549.

⁹ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว, “พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540,” 2543 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

114/2543 ลงวันที่ 29 กันยายน 2543 จำนวน 7 คน ชุดที่ 2 คณะกรรมการจัดหาผลประโยชน์ในทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว แต่งตั้งตามคำสั่ง จังหวัดสระแก้ว ที่ 1652/2543 ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2543 จำนวน 9 คน และชุดที่ 3 คณะกรรมการดำเนินการตลาดโรงเกลือ แต่งตั้งตามคำสั่งองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระแก้วที่ 7 /2544 ลงวันที่ 17 มกราคม 2544 จำนวน 18 คน ซึ่งตามโครงสร้างการบริหารงานจะใช้อำนาจการกำหนดภารกิจหน้าที่และความรับผิดชอบของฝ่ายต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 จัดให้มีการกำหนดสายงานความรับผิดชอบออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายการบริหารจัดการ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายอาคารสถานที่ และฝ่ายรักษาความปลอดภัยและความสะอาดภายในพื้นที่

5.4 สภาพการค้าโดยทั่วไป

5.4.1 ระยะเวลาเริ่มต้น (พ.ศ. 2534 – 2535)

สภาพการค้าภายในตลาดโรงเกลือในระยะแรกเริ่มนั้น ส่วนใหญ่ผู้ค้าจะเป็นคนไทยที่ได้รับสิทธิจากทางอำเภอให้เข้ามาค้าขาย และบางส่วนจะเป็นผู้ค้าชาวกัมพูชาที่ข้ามฝั่งเข้ามาค้าขาย ซึ่งเป็นกลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชาที่เคยค้าขายกับคนไทยมาตั้งแต่จุดผ่อนผันที่บ้านโลกสะแบง อำเภออรัญประเทศ ส่วนการบริหารจัดการตลาดโรงเกลือในระยะแรก ดำเนินการดูแลโดยกองกำลังบูรพา กองบินที่ 3 กรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์ มีทหารเข้ามาดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของพื้นที่ ซึ่งทหารจะเข้มงวดต่อการเข้ามาค้าขายของชาวกัมพูชามาก โดยผู้ค้าชาวกัมพูชาที่เข้ามาเช่าแผงร้านค้าจากคนไทยในแต่ละร้านต้องจ้างคนไทยเพื่อมานั่งประจำเสมือนเป็นเจ้าของร้าน โดยคนไทยที่จ้างมานั้นส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเกษตรกรที่อยู่ในอำเภออรัญประเทศ เวลาที่อนุญาตให้เข้ามาค้าขายได้ตั้งแต่ 8.00 – 16.00 น. และไม่อนุญาตให้ผู้ประกอบการพักค้างคืนภายในร้านค้า¹⁰

สินค้าที่ทำการซื้อขายผ่านจุดผ่อนปรนโดยระเบียบการซื้อขายผ่านจุดผ่อนปรนของทางการไทยและกัมพูชามีข้อห้ามต่างกัน ทางฝ่ายไทยมีข้อห้ามการซื้อขายสินค้าบางประเภท เช่น สินค้ายุทธปัจจัย 12 รายการ สินค้าเครื่องจักรกลหลายประเภท (บางอย่างไม่สามารถขายได้เพราะเส้นทางเข้าออกไม่อำนวย) และห้ามซื้อขายสินค้าหลายประเภท เช่น กระเทียม ไหม

¹⁰ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพกับกลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชาที่เข้ามาค้าขายภายในตลาดโรงเกลือตั้งแต่ปี 2534 ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-มิถุนายน 2549

จีนส่วนสัตว์ป่า สินค้าต่างประเทศ เช่น สุราต่างประเทศ บุหรี่ต่างประเทศ เป็นต้น ส่วนทางด้าน กัมพูชาต้องการซื้อสินค้าที่จำเป็นแก่การครองชีพจากไทยเกือบทุกประเภท¹¹

ผู้ค้าชาวไทยจะขายสินค้าทางการเกษตร และสินค้าอุปโภคต่างๆ โดยจะมี ชาวกัมพูชาข้ามฝั่งมาซื้อ ส่วนผู้ค้าที่เป็นชาวกัมพูชา จะขายสินค้าจำพวกถ้วย-ชาม อาหารแห้ง (ปลา หอม พริก ฯลฯ) เสื้อผ้าที่ใช้แล้ว และของใช้จำเป็นต่างๆ ที่มาจากกัมพูชา โดยจะเป็นลักษณะ ขายส่งมากกว่า เนื่องจากสินค้ามีราคาถูก ถูกค้าส่วนใหญ่เป็นคนไทยจากทั้งภาคตะวันออก ภาคกลาง ภาคอีสาน ซื่อไปขายต่อเป็นจำนวนมาก จากสถิติพบว่า ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2534 – ธันวาคม 2535 มีคนไทยเข้ามาเที่ยวตลาดโรงเกลือเฉลี่ยเดือนละ 55,600 คน ส่วนคนเขมรข้ามฝั่งมา มากถึง 5,000 คน โดยเฉพาะเสาร์และอาทิตย์จะมีผู้มาจับจ่ายสินค้ากันมากถึงวันละ 15,000 คน¹²

ส่วนพื้นที่ฝั่งกัมพูชา ตรงข้ามตลาดโรงเกลือ นั้น มีตลาดปอยเปตที่ทางรัฐบาล กัมพูชาสร้างเพื่อให้ประชาชนติดต่อค้าขายกัน ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากพรมแดนประมาณ 500 เมตร โดย ขนาดของตลาดจะเล็กกว่าตลาด โรงเกลือในฝั่งไทย ลักษณะตลาดเป็นตลาดที่ปลูกเพิงมุงอย่าง ชั่วคราว เรียงรายเป็นแนวยาว ผู้คนชาวกัมพูชาจำนวนมากนำสินค้ามาตั้งวางขายทั้งสองข้างทางและ เพิงร้านค้า สินค้าที่วางขายได้แก่ เครื่องจักรสาน เครื่องหอย เครื่องทองเหลือง เครื่องกระเบื้อง เสื้อผ้าชุดทหาร อุปกรณ์จีนส่วน และเศษซากจากสงคราม ของป่าและซากสัตว์ป่าเป็นจำนวนมาก สินค้าที่วางขายมีจำนวนมาก เนื่องจากกัมพูชาปิดประเทศจากการสู้รบภายในเป็นระยะเวลานาน ผู้คนชาวกัมพูชาจึงออกอยากขาย เมื่อเปิดประเทศและมีช่องทางการค้าขายกับฝั่งไทยจึงหันไป ไหลเข้ามารวมตัวกันอยู่ที่ตลาดปอยเปตแห่งนี้ ส่วนการซื้อขายนั้น มีคนไทยบางส่วนที่มาซื้อสินค้าใน ตลาดโรงเกลือแล้วข้ามต่อไปซื้อสินค้าฝั่งปอยเปต โดยทางกัมพูชาจะเก็บค่าเหยียบแผ่นดินจาก คนไทยคนละ 10 บาท

5.4.2 การปฏิรูปตลาดโรงเกลือ (พ.ศ. 2536 – 2541)

ระยะนี้เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงพื้นที่ซึ่งกระทบต่อสภาพการค้าภายใน ตลาดโรงเกลือเป็นอย่างมาก โดยในปี 2536 และปี 2537 ได้เกิดเพลิงไหม้ภายในตลาดโรงเกลือ สร้างความเสียหายแก่แผงร้านค้าถึง 600 กว่าแผง ทำให้ผู้ค้าทั้งชาวไทย และชาวกัมพูชาต้องปิด กิจการไปหลายร้าน ประกอบกับสถานการณ์การสู้รบของฝ่ายกัมพูชาที่มีอย่างต่อเนื่อง ทำให้ ประชาชนต่างหวาดกลัว ส่งผลให้สถิติของผู้ที่เข้ามาจับจ่ายซื้อของจึงลดน้อยลงไปโดยปริยาย ส่วน

¹¹ กระทรวงมหาดไทย สำนักผังเมือง กองวิจัย ฝ่ายวิเคราะห์วิจัยข้อมูลที่ 2 “รายงานวิจัยเพื่อการวางและจัดทำผังเมืองรวม เมืองอรัญประเทศ ประจำปี 2535” (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

¹² บุญกิจ สุทธิภูพานนท์, “ดินแดนไม่เป็นเรื่องในเมืองชายแดน,” สารคดี 12, 134 (เมษายน 2539): 172.

ในปี 2538 ตลาดปอยเปตที่อยู่ฝั่งกัมพูชา ก็ถูกเพลิงไหม้จากการสู้รบของกลุ่มเขมรไม่ทราบฝ่ายเช่นกัน โดยการระดมยิงปืนใหญ่เข้ามาที่บริเวณตลาดปอยเปตในครั้งนั้น ก็ได้คร่าชีวิตชาวกัมพูชาไปเป็นจำนวนมาก¹³

จากการที่ตลาด โรงเกลือเกิดเพลิงไหม้ขึ้นถึง 2 ครั้ง ทำให้ต้องมีการปฏิรูปตลาดโรงเกลือครั้งใหญ่ โดยมีการปรับปรุงจัดผังตลาดให้มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาจับจ่ายซื้อของ

ในส่วนของผู้ค้านั้นพบว่า ช่วงนี้มีการเข้ามาค้าขายของกลุ่มผู้ค้าชาวกัมพูชาเพิ่มขึ้น ด้วยเหตุผล 3 ประการ¹⁴ คือ

- จากการที่ตลาดปอยเปตถูกเพลิงไหม้ และทางรัฐบาลของประเทศกัมพูชา ในขณะนั้น ได้ย้ายตลาดปอยเปตใหม่ ไปตั้งห่างจากพรมแดนนับจากด่านตรวจคนเข้าเมืองของปอยเปต ฝั่งกัมพูชา ประมาณ 1 กิโลเมตร ทำให้ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ไม่กล้าเข้าไปซื้อสินค้าจากพ่อค้าทางฝั่งกัมพูชาเนื่องจากเกรงด้านความปลอดภัย พ่อค้าชาวกัมพูชาที่ค้าขายอยู่ที่ตลาดปอยเปตเดิมจึงพากันย้ายเข้ามาค้าขายในฝั่งไทย
- เนื่องจากกลุ่มพ่อค้าชาวไทยที่ได้รับสิทธิในการเข้ามาค้าขายในพื้นที่ตลาดโรงเกลือในครั้งแรกนั้น ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่อำเภออรัญประเทศที่ไม่มีความถนัดในการประกอบอาชีพค้าขาย และประกอบกับสินค้าที่ผู้ซื้อนิยมเข้ามาซื้อในตลาดโรงเกลือ ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าที่นำเข้ามาโดยพ่อค้าชาวกัมพูชา ซึ่งสินค้านี้มีราคาถูกเกือบทั้งสิ้น เช่น สินค้ามือสอง และเครื่องถ้วยชาม ทำให้กลุ่มพ่อค้าชาวไทยไม่สามารถทนต่อภาวะการแข่งขันทางการค้าที่สูงขึ้นได้ จึงให้พ่อค้าชาวกัมพูชาที่ต้องการพื้นที่การค้าเข้ามาเช่าสิทธิในพื้นที่การค้าแทน ซึ่งผู้ค้าชาวไทยที่ได้รับสิทธิในพื้นที่การค้าส่วนใหญ่เห็นว่าการให้พ่อค้าชาวกัมพูชาเช่าห้องเพื่อค้าขาย จะได้รายได้ที่มากกว่าและแน่นอนกว่าการค้าขายเอง
- ในปี 2541 มีการก่อสร้างตลาดการค้าเพิ่มซึ่งเป็นการเข้ามาลงทุนโดยบริษัทเอกชนเพื่อพัฒนาพื้นที่ของการรถไฟแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นที่ดินที่ติดกับตลาดโรงเกลือ ประกอบกับการปรับฐานะจากที่เคยเป็น

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 173.

¹⁴ ผู้วิจัยวิเคราะห์จากข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชาในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - มิถุนายน 2549

จุดผ่อนปรนเป็นจุดผ่านแดนถาวรทำให้มีการสัญจรของผู้คนทั้ง 2 ฝ่ายมากขึ้น พ่อค้าชาวกำพูชาจากที่เคยค้าขายแบบไป – กลับเข้าเ็น ก็สามารถเข้ามาพักอาศัยได้ จึงทำให้บรรยากาศบริเวณตลาดค้าขายแดนแห่งนี้คึกคัก และกลุ่มพ่อค้าชาวกำพูชาต่างก็เดินทางเข้ามาค้าขายเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

ในส่วนของสินค้าที่วางจำหน่ายในตลาดนั้น ยังคงเป็นสินค้าจำพวกเครื่องอุปโภคบริโภคเป็นหลัก สินค้าที่กลุ่มพ่อค้าชาวกำพูชานำเข้ามาขาย ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้านำเข้าด้วย ขาม เครื่องทองเหลือง เครื่องจักสาน เสื้อผ้าสำเร็จรูปจากโรงงานในกำพูชา ปลาแห้ง ของใช้ จิปาถะต่าง ๆ ส่วนกลุ่มพ่อค้าชาวไทยซึ่งมีอยู่จำนวนหนึ่งนั้น ส่วนใหญ่จะประกอบกิจการสินค้าเพื่อการส่งออก และธุรกิจด้านบริการ เช่น ร้านรีดผ้าไอน้ำ ร้านอาหาร ร้านขายยา หรือร้านขายของชำต่างๆ เป็นต้น

พื้นที่ซึ่งเป็นที่ตั้งของตลาดปอยเปต ฝั่งกำพูชา ที่ถูกเพลิงไหม้ในในปี 2540 ได้กลายสภาพเป็นกาลิโน ตลาดปอยเปตเดิมที่ตั้งอยู่บริเวณพรมแดนจึงย้ายเข้าไปสร้างใหม่ห่างจากด่านตรวจคนเข้าเมืองของกำพูชาประมาณ 1 กิโลเมตร เป็นอาคารพาณิชย์ สินค้าที่วางขายในตลาดปอยเปตที่สร้างใหม่นี้ไม่ค่อยมีมากนักมีเพียงสินค้าอุปโภคบริโภคเล็กๆน้อยๆเพราะไม่มีผู้เข้ามาเช่าพื้นที่ เนื่องจากพ่อค้าชาวกำพูชาที่อยู่ในปอยเปตจะนิยมเข้ามาค้าขายในฝั่งประเทศไทยมากกว่า¹⁵

5.4.3 สภาพในปัจจุบัน (พ.ศ. 2542 – 2549)

นับตั้งแต่การเปิดจุดผ่อนปรนในปี 2534 เป็นต้นมา กล่าวได้ว่า ตลาดโรงเกลือ ถือเป็นตลาดการค้าชายแดนที่มีศักยภาพสูง ในฐานะที่ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่เรียกว่า เป็นประตูการค้าสู่อินโดจีน เหตุนี้จึงทำให้มีการพัฒนาตลาดการค้าในพื้นที่รอบตลาดโรงเกลือเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนถึงปี 2549 มีตลาดที่ก่อสร้างแล้วเสร็จจำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วยตลาดเทศบาล 3 ตลาดเบญจวรรณ และตลาดเคชไทย ซึ่งตลาดที่นับว่ามีความสำคัญต่อพื้นที่การค้าชายแดน บริเวณจุดผ่านแดนถาวรแห่งนี้นอกเหนือจากตลาดโรงเกลือ คือ ตลาดเทศบาล 3 ซึ่งเป็นตลาดที่ถูกก่อสร้างเพิ่มขึ้นในปี 2541 โดยบริษัทเอกชนที่เจ้าของนั้นเป็นกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นชื่อดังในจังหวัดสระแก้ว ตั้งอยู่ติดกับตลาดโรงเกลือ มีบรรยากาศการค้าที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งสินค้าที่วางขาย หรือตัวผู้ค้าที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 95¹⁶ เป็นชาวกำพูชาเช่นกัน แต่จะต่างกันเพียงหน่วยงานที่บริหารดูแล

¹⁵ สัมภาษณ์ Seak Heang, ประชาสัมพันธ์ของกองอำนวยการตลาดโรงเกลือและชาวกำพูชาที่ปฏิบัติงานในตลาดโรงเกลือมานานกว่า 10 ปี, 24 พฤษภาคม 2549.

¹⁶ สัมภาษณ์ ศิริจันทร์ จันทนา, เจ้าหน้าที่ของบริษัท โกลเด้น เกด จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทเอกชนที่ดำเนินการบริหารตลาดมิตรภาพชายแดนไทย – กำพูชา (ตลาดเทศบาล3), 23 พฤษภาคม 2549.

ตลาดเทศบาล 3 จะบริหารงานโดยเอกชน และผู้ค้าสามารถพักอาศัยได้ ส่วนตลาดโรงเกลือที่บริหารโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว ผู้ค้าจะไม่สามารถพักอาศัยได้เท่านั้น

ส่วนทางฝั่งกัมพูชานั้น เนื่องจากมีการก่อสร้างกาสิโนขึ้นในพื้นที่ตลาดปอยเปตเดิม ทางกัมพูชาจึงสร้างตลาดปอยเปตขึ้นใหม่ ซึ่งตั้งอยู่ห่างเข้าไปจากด่านตรวจคนเข้าเมืองของกัมพูชาประมาณ 1 กิโลเมตร บรรยากาศการค้าในตลาดปอยเปตไม่ค่อยมีผู้ค้าชาวกัมพูชามากนัก เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่ไม่นิยมเข้าไปซื้อสินค้าเพราะเหตุผลด้านความปลอดภัย

แต่ปัจจุบันที่พบว่ามีชาวไทยนิยมข้ามแดนไปประเทศกัมพูชานั้น ส่วนใหญ่จะนิยมข้ามไปเล่นการพนันในกาสิโน โดยกาสิโนเปิดให้บริการแห่งแรกในปี 2542 จนมาถึงในปี 2549 มีมากถึง 9 แห่ง ได้แก่ ฮอลิเคย์ปอยเปต ฮอลิเคย์พาลาเซอ แกรนด์โคมอนชีตี้ โกลเด้นคราวัน คลับ ปอยเปตริสอร์ท โฮวาเคนดิง ทอปปิคาน่า ปรีนเซสคราวัน และสตาร์เวกัส¹⁷

สภาพการค้าภายในตลาดโรงเกลือ ในปี 2549 มีสินค้าที่นำเข้ามาจำหน่ายมากมายหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นสินค้าจากกัมพูชา จีน เวียดนาม หรือจากภูมิภาคต่างๆของไทย กลุ่มผู้ค้าร้อยละ 95 เป็นชาวกัมพูชา¹⁸ การซื้อขายส่วนใหญ่เป็นการขายส่ง โดยมีผู้ซื้อเป็นคนไทยจากทุกภูมิภาค เข้ามาเลือกซื้อ แยกต่างกันไปตามประเภทสินค้า

การจำหน่ายสินค้าภายในตลาดโรงเกลือไม่มีการแบ่งโซนอย่างชัดเจน เนื่องจากการพัฒนาในส่วนของผู้ที่และผู้ที่ค้านั้นมีมานานกว่า 15 ปี และที่ผ่านมาก็มีการโอนกรรมสิทธิ์ระหว่างเจ้าของห้องซึ่งเป็นคนไทยต่อกันมาหลายทอด อีกทั้งผู้ขายที่มีอยู่ในปัจจุบันล้วนแล้วแต่เป็นชาวกัมพูชาที่เข้ามาเช่าพื้นที่เพื่อทำการค้ากับคนไทย จึงมีอิสระในการเลือกพื้นที่การค้า และสินค้าที่นำเข้ามาค้าขาย ฉะนั้นการจัดแบ่งโซนตามประเภทสินค้าภายในตลาดโรงเกลือจึงเป็นไปได้ค่อนข้างยาก

สาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในตลาดโรงเกลือ

- การให้บริการขั้นพื้นฐาน ห้องน้ำ ร้านอาหาร ที่พัก ที่จอดรถ ฯลฯ
- การให้บริการด้านการขนส่งสินค้า มีสถานบริการขององค์การบริหารส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (รสพ.) ตั้งอยู่ด้านริมถนนศรีเพ็ญใกล้กับตลาดโรงเกลือ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ซื้อ และผู้ขายสินค้าในตลาดโรงเกลือ

¹⁷ ผู้วิจัยได้สำรวจพื้นที่บริเวณกาสิโนในฝั่งปอยเปต ประเทศกัมพูชาในวันที่ 19 กรกฎาคม 2549

¹⁸ ข้อมูลจากการสำรวจขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้วในปี 2548

- การบริการด้านความปลอดภัย ภายในตลาดมีจุดตรวจของตำรวจตามจุดต่างๆ อีกทั้งยังมีกองอำนาจการ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลความปลอดภัย และความสงบเรียบร้อยภายในตลาด โรงเกลือ รวมทั้งเป็นศูนย์ประชาสัมพันธ์ที่จะมีการประกาศทั้งภาษาไทยและภาษาเขมรด้วย
- การจัดป้ายแสดงรายการสินค้าตามอาคารต่างๆ ภายในตลาด โรงเกลือมีการจัดตั้งป้ายแสดงรายการสินค้าที่จำหน่ายตามอาคารต่างๆ เพื่อความสะดวกของผู้ที่มาซื้อสินค้า ซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่เดือนมกราคม 2549
- การให้บริการรถเช่า เนื่องจากโดยรอบของพื้นที่ตลาดการค้าชายแดนแห่งนี้ทั้งตลาดโรงเกลือ และตลาดเทศบาล 3 มีพื้นที่รวมกันมากถึง 110 ไร่โดยรอบบริเวณตลาดจึงมีการให้บริการเช่ารถจักรยานให้กับผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยว และผู้ที่มาซื้อสินค้าด้วย
- การให้บริการด้านระบบการเงินและการธนาคาร ในพื้นที่ตลาดโรงเกลือและตลาดเทศบาล 3 มีตู้ ATM กระจายตามจุดต่างๆ ไว้ให้บริการนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีธนาคารพาณิชย์เข้ามาตั้งสาขาไว้ให้บริการธุรกรรมการเงินต่างๆแก่ผู้ค้าชาวกัมพูชา และนักธุรกิจชาวไทยในพื้นที่ด้วย

รูปภาพที่ 5.1 แสดงลักษณะทางกายภาพของตลาดการค้าชายแดนภายในพื้นที่การค้าชายแดนบริเวณจุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก – ปอยเปต

ตลาด โรงเกลือ

ตลาดเทศบาล 3

ตลาดเบญจวรรณ

ตลาดเซไทย

5.5 กิจกรรมการค้าขายภายในตลาดโรงเกลือในปี 2549

5.5.1 กลุ่มผู้ขาย

ผู้ขายในตลาดโรงเกลือประมาณร้อยละ 95 เป็นพ่อค้าชาวกัมพูชา¹⁹ สินค้าที่ขายจะเป็นประเภทสินค้าอุปโภคบริโภค โดยจำแนกได้เป็นสินค้าที่ผลิตในกัมพูชา และผลิตจากประเทศจีนและเวียดนาม แต่ใช้เส้นทางลำเลียงสินค้าจากปอยเปตของประเทศกัมพูชาเข้ามาสู่ประเทศไทย สินค้าจากประเทศจีนที่ลำเลียงมาจากท่าเรือเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เข้ามาสู่ตลาดโรงเกลือ ซึ่งชาวกัมพูชาจะรับสินค้ามาจากพ่อค้าชาวจีนที่มาตั้งโกดังอยู่ใกล้กับตลาดโรงเกลือ รวมถึงสินค้าไทยจากภูมิภาคต่างๆ ที่ชาวไทยมาติดต่อขายให้กับชาวกัมพูชาในตลาดอีกต่อหนึ่งด้วย

ส่วนกลุ่มพ่อค้าที่เหลือจะมีทั้งพ่อค้าชาวเวียดนาม และชาวไทย ซึ่งจะขายสินค้าที่แตกต่างกัน โดยพ่อค้าชาวไทยจะนิยมขายสินค้าเพื่อการส่งออกไปประเทศกัมพูชา เช่น กลุ่มที่ผลิตภัณฑ์พลาสติก เสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องอุปโภคบริโภคชีวิตประจำวัน ฯลฯ ส่วนพ่อค้าชาวเวียดนามที่เข้ามาขายในตลาดโรงเกลือ นั้น ปัจจุบันจะขายกระเป๋าสำเร็จรูปที่ผลิตมาจากประเทศเวียดนาม สำหรับกลุ่มพ่อค้าชาวเวียดนามนี้จะมีทั้งที่ค้าขายร่วมกับชาวกัมพูชามาตั้งแต่สมัยที่เปิดตลาดการค้าในยุคแรก กับกลุ่มที่ทยอยเดินทางเข้ามาค้าขายในภายหลังจากการชักชวนจากชาวเวียดนามที่เข้ามาค้าขายก่อนหน้า ซึ่งส่วนใหญ่ชาวเวียดนามที่เข้ามาค้าขายในตลาดโรงเกลือ นั้นต่างก็เคยค้าขายในตลาดการค้าที่ประเทศกัมพูชามาก่อน โดยจะพบการอพยพของชาวเวียดนามเข้ามาอาศัยในกัมพูชามาตั้งแต่สมัยรัฐบาลเฮง สัมริน ที่ประเทศกัมพูชาอยู่ภายใต้การยึดครองของประเทศเวียดนาม (ช่วงปี 2522 – 2532) ซึ่งในยุคแรกชาวเวียดนามที่เข้ามาค้าขายในตลาดโรงเกลือ นั้นจะนำสินค้าที่ผลิตจากเวียดนามเข้ามาขาย เช่น สินค้าหัตถกรรมที่ทำมาจากไม้ เครื่องเคลือบเซรามิกต่างๆ และต่อมาจึงมีการพัฒนาเปลี่ยนรูปแบบของสินค้า กลายเป็นสินค้าที่ผลิตจากโรงงานของชาวต่างชาติที่เข้าไปลงทุนในประเทศเวียดนามแทน เช่น กลุ่มสินค้าจำพวกถุงเท้า รองเท้า กระเป๋า และหมวก เป็นต้น

5.5.2 กลุ่มผู้ซื้อ

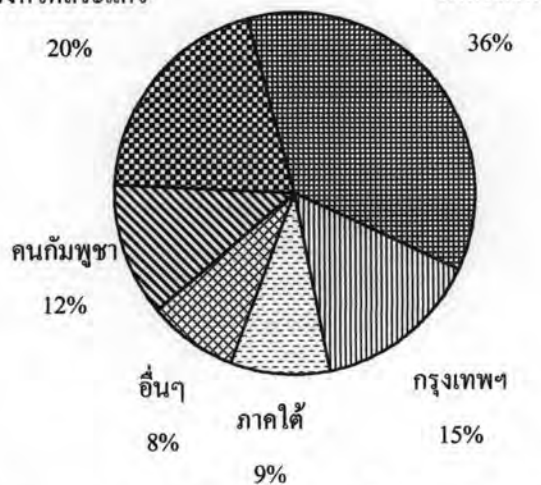
เนื่องจากตลาดโรงเกลือ ถือเป็นศูนย์กลางตลาดการค้าสู่อินโดจีนที่มีสินค้านานาหลายประเภท และมีที่มาของสินค้าที่แตกต่างกัน ทำให้กลุ่มผู้ซื้อที่มีทั้งชาวไทยและชาวกัมพูชาเข้ามาเลือกซื้อสินค้ากันในปริมาณมาก จากตัวเลขที่คาดการณ์โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว พบว่าใน 1 วัน จะมีกลุ่มนักท่องเที่ยวและผู้ที่ต้องการมาซื้อสินค้านำไปขายต่อมีมากถึง 5,000 คน ส่งผลให้มีมูลค่าการค้าที่หมุนเวียนอยู่ในตลาดโรงเกลือวันละไม่ต่ำกว่า

¹⁹ ข้อมูลจากการสำรวจขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้วในปี 2548

20 ล้านบาท โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดเทศกาล หรือวันหยุดสุดสัปดาห์จะมีนักท่องเที่ยวมา มากกว่าอีกเท่าตัว²⁰ โดยกลุ่มผู้ซื้อชาวไทยที่นิยมเข้ามาเลือกซื้อส่วนใหญ่ คือ พ่อค้าคนไทยจากภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างที่นิยมเข้ามาซื้อสินค้าเพื่อนำไปขายต่อในจังหวัดของตน บางรายก็ นำไปจำหน่ายในกรุงเทพฯ²¹ ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป ถ้วยชาม หรือของใช้เบ็ดเตล็ดอื่นๆ เหตุเพราะสินค้าที่ขายในตลาดโรงเกลือบางประเภทมีราคาถูกกว่าที่อื่นๆ ประกอบกับเส้นทาง การเดินทางสะดวก และใกล้กว่าการเข้าไปซื้อสินค้าในกรุงเทพฯ ซึ่งที่ตั้งของตลาดโรงเกลือ เขตอำเภอ อรัญประเทศนี้สามารถเชื่อมต่อกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 33 เชื่อมต่อหมายเลข 304 ไปสู่จังหวัดนครราชสีมา ระยะทางประมาณ 124 กิโลเมตร และเชื่อมโยงไปจังหวัดบุรีรัมย์ โดยทางหลวงหมายเลข 348 ที่อำเภออรัญประเทศ เชื่อมต่อทาง หลวงหมายเลข 24 และทางหลวงหมายเลข 218 ระยะทางประมาณ 157 กิโลเมตร²²

บางส่วนคือ กลุ่มผู้ซื้อที่มาจากภาคใต้ เช่น จากจังหวัดตรัง นครศรีธรรมราช ปัตตานี ยะลา หรือนราธิวาส โดยส่วนใหญ่จะเดินทางมาซื้อสินค้ามือสอง และเครื่องนอนต่างๆ เพื่อนำไปขายในตลาดในจังหวัดของตน ส่วนกลุ่มผู้ซื้อจากกรุงเทพฯจะนิยมเข้ามาเลือกซื้อถ้วยชาม และเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ผลิตจากกัมพูชา ซึ่งจะมีราคาถูกกว่าที่อื่นๆ และผู้ซื้อในเขตจังหวัดสระแก้ว ส่วนใหญ่จะเป็นคนในพื้นที่ใกล้เคียง นิยมเข้ามาท่องเที่ยวและเลือกซื้อสินค้าทั่วไปในวันหยุดสุด สัปดาห์

แผนภูมิที่ 5.1 แสดงร้อยละของที่อยู่ของผู้ซื้อสินค้าในตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว

ที่มา: การสำรวจโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชาทั้งที่ค้าขายในตลาดโรงเกลือและ ตลาดมิตรภาพชายแดน ไทย-กัมพูชา (ตลาดเทศบาล 3), ระหว่างเดือนเมษายน – พฤษภาคม พ.ศ. 2549

²⁰ สัมภาษณ์ ปฏิวัติ เสือโต, ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว, 4 มกราคม 2549.

²¹ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ กลุ่มผู้ซื้อสินค้าในบริเวณตลาดโรงเกลือในช่วงระยะเวลาของการเก็บข้อมูลภาคสนาม (เดือนพฤษภาคม – มิถุนายน 2549)

²² กระทรวงมหาดไทย สำนักผังเมือง กองวิจัย ฝ่าชีวิตระหว่งวิจัยข้อมูล "ผังเมืองรวมจังหวัดสระแก้ว ประจำปี 2548" (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

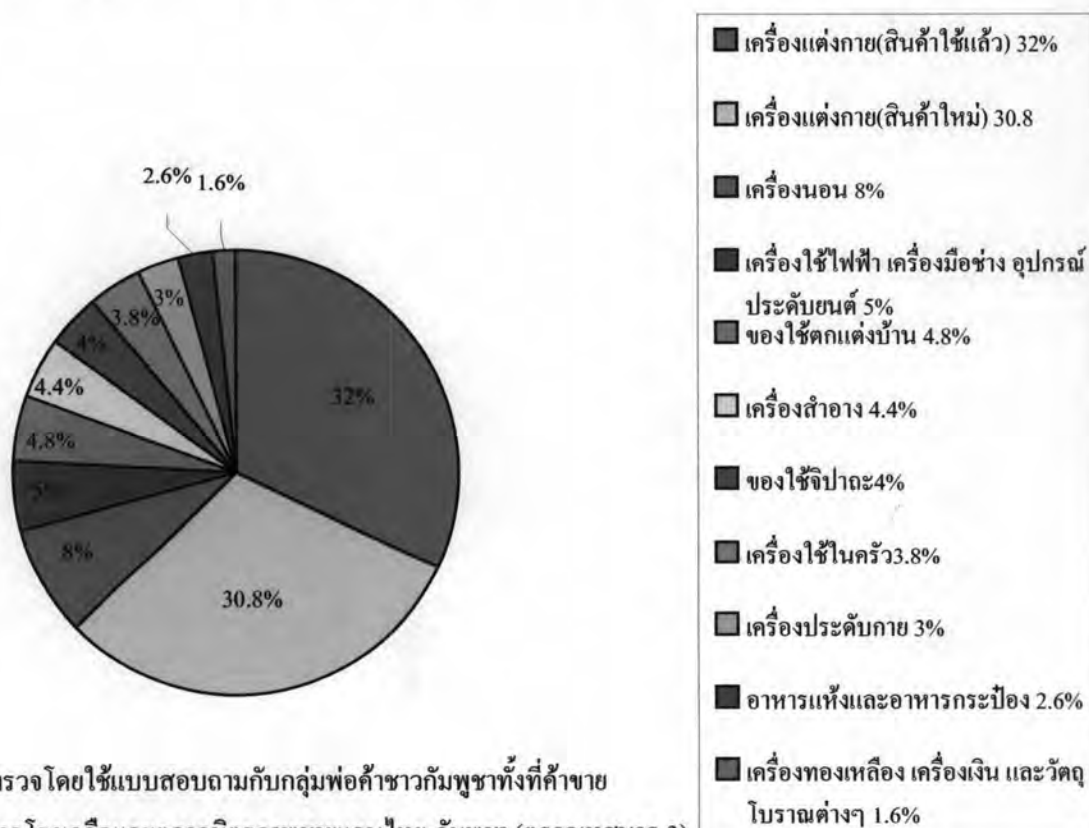
5.5.3 ประเภทของสินค้าในตลาดโรงเกลือ

ปัจจุบันสินค้าที่ค้าขายในตลาดโรงเกลือ มีมากมายหลายประเภทจำแนกได้ดังนี้

- เครื่องแต่งกาย ทั้งที่เป็นสินค้าใช้แล้ว และสินค้าใหม่ เช่น เสื้อผ้า รองเท้า ถุงเท้า กระเป๋า หมวก ฯลฯ
- เครื่องประดับกาย เช่น นาฬิกา เข็มขัด แว่นตา ที่ติดผมต่างๆ ฯลฯ
- เครื่องสำอาง
- เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องมือช่าง อุปกรณ์ประดับยนต์
- เครื่องใช้ในครัว เช่น จาน ชาม หม้อ อุปกรณ์ประกอบอาหาร ฯลฯ
- เครื่องนอน ได้แก่ หมอน มุ้ง ผ้าห่ม ผ้านวม ฯลฯ
- ของตกแต่งบ้าน เช่น ผ้าม่าน(ทั้งที่ใช้แล้ว และสินค้าใหม่) ผ้าปูโต๊ะ ฯลฯ
- เครื่องทองเหลือง เครื่องเงิน และวัตถุโบราณต่างๆ
- อาหารแห้ง และอาหารกระป๋อง เช่น ปลาแห้ง พริก หอม กระเทียม
- ของใช้จำเป็น เช่น ร่ม ของเล่นเด็ก ผ้าใบ เชือก เสื้อกันฝน ฯลฯ

โดยสัดส่วนของสินค้าที่ขายในตลาดโรงเกลืออื่น มีดังนี้

แผนภูมิที่ 5.2 แสดงสัดส่วนของสินค้าที่ขายในตลาดโรงเกลือ

ที่มา: การสำรวจโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มพ่อค้าชาวกำพูชาทั้งที่ค้าขายในตลาดโรงเกลือและตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา (ตลาดเทศบาล 3), ระหว่างเดือนเมษายน - พฤษภาคม พ.ศ. 2549

5.6 การกำเนิดของสินค้าในตลาดโรงเกลือ

ปัจจุบันสินค้าที่ค้าขายอยู่ในตลาดโรงเกลือมีมากมายหลายประเภท และต่างก็มีที่มา และเส้นทางการนำเข้ามาของสินค้าที่แตกต่างกัน ในที่นี้ผู้วิจัยจึงขออธิบายถึงที่มาของสินค้า โดยจะเลือกอธิบายเฉพาะสินค้าหลักๆ ดังนี้

5.6.1 กลุ่มสินค้าที่ใช้แล้ว

สินค้าที่ใช้แล้วในตลาดโรงเกลือ นั้นมีมากมายหลายประเภทไม่ว่าจะเป็น เสื้อผ้า รองเท้า กระเป๋า ผ้าผืน ผ้าห่ม ส่วนใหญ่เป็นการขายส่งให้กับลูกค้าคนไทยที่มาจากจังหวัดต่างๆ โดยเฉพาะจากกรุงเทพฯ ซึ่งมีตลาดใหญ่อยู่ที่ตลาดนัดจตุจักร

- เสื้อผ้ามือสอง²³

ตลาดโรงเกลือนี้มีความโดดเด่นมากในฐานะที่เป็นแหล่งขายส่งเสื้อผ้ามือสองที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ เสื้อผ้ามือสอง หรือที่เรียกว่าผ้ากระสอบหรือผ้าก๊ีบนั้น ปัจจุบันมีเสื้อผ้ามือสองที่ขายในตลาดโรงเกลือหลายประเภท เช่น เสื้อเชิ้ต เสื้อยืด เสื้อและกางเกงยีนส์ เสื้อผ้าเด็ก ชุดนอน ชุดชั้นใน เสื้อกันหนาว ฯลฯ

ประวัติความเป็นมาของเสื้อผ้ามือสองในตลาดโรงเกลือ: จาก“สิ่งของบริจาค” สู่อุตสาหกรรมระหว่างประเทศ

ความเป็นมาของธุรกิจเสื้อผ้ามือสองนั้นมีจุดเริ่มมาจากที่กลุ่มประเทศพัฒนาแล้วทั้งหลาย เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศในทวีปยุโรป ฯลฯ ได้บริจาคเสื้อผ้าที่ใช้แล้ว และสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นต่างๆ โดยผ่านองค์กรที่ให้การช่วยเหลือระหว่างประเทศ ให้กับกลุ่มประเทศด้อยพัฒนา และประเทศที่ประชาชนตกอยู่ในภาวะสงคราม เช่น กัมพูชา เวียดนาม ฯลฯ แต่เมื่อเสื้อผ้าที่บริจาคมานั้นมีมากจนเกินความต้องการ เสื้อผ้าเหล่านี้จึงกลายมาเป็นสินค้าที่นำมาซื้อขายกัน

การซื้อขายเสื้อผ้ามือสองเริ่มมาตั้งแต่สมัยที่มีการตั้งศูนย์อพยพเพื่อช่วยเหลือชาวกัมพูชาตามแนวชายแดน ไทย-กัมพูชา ในช่วงปี 2522 – 2532 ขณะนั้นทางองค์การสหประชาชาติ และองค์กรที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีบทบาทต่อการช่วยเหลือผู้อพยพชาวกัมพูชาเหล่านี้ โดยประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลาย อันได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศในทวีปยุโรป ฯลฯ จะบริจาค

²³ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชาที่ขายเสื้อผ้ามือสองระหว่างเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน 2549

สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นทั้งเพื่อการอุปโภคและบริโภค เสื้อผ้าที่ใช้แล้วก็รวมอยู่ในกลุ่มสิ่งของต่างๆ ที่ถูกบริจาคมานี้ด้วย ชาวกำพูชาที่อยู่ภายในศูนย์อพยพจะมีเสื้อผ้าสวมใส่เท่าที่จำเป็นเพียง 2 – 3 ชุดเท่านั้น และเมื่อเสื้อผ้าที่ถูกบริจาคมามีมากจนเกินความจำเป็น จึงกลายเป็นสินค้าที่นำมาซื้อขายกันภายในศูนย์อพยพ เพื่อเป็นการหารายได้ ซึ่งจะนำเงินไปซื้อสิ่งของจำเป็นในการยังชีพอย่างอื่นต่อไป โดยขณะนั้นจะมีกลุ่มเกษตรกรและชาวบ้านภายในอำเภอรัฐประเทศและอำเภอใกล้เคียง เข้าไปซื้อเสื้อผ้าเหล่านี้เพื่อนำมาสวมใส่ ซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มของการค้าขายเสื้อผ้ามือสองระหว่างพ่อค้าชาวกำพูชาและลูกค้าชาวไทย การซื้อขายในระยะแรกนั้นจะขายกันในปริมาณน้อย แต่ก็นับว่าได้รับความนิยมในกลุ่มผู้ที่มียรายได้น้อย เพราะสินค้านี้มีราคาถูก และสินค้ายังคงมีสภาพดี

เมื่อสถานการณ์การเมืองภายในกำพูชาสงบลง มีการประกาศปิดศูนย์อพยพในปี 2533 ชาวกำพูชาทั้งหมดถูกผลักดันกลับประเทศ กลุ่มที่เคยค้าขายเสื้อผ้ามือสองในศูนย์อพยพบางส่วนก็ยึดอาชีพนี้ต่อไป และเมื่อมีการเปิดตลาดการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนบ้านคลองลึก – ปอยเปตขึ้นในปี 2534 จึงเข้ามาขายอยู่ในตลาดปอยเปต และบางส่วนข้ามมาขายในตลาดโรงเกลือฝั่งไทย ต่อมาเมื่อการค้าขายเสื้อผ้ามือสองเริ่มเป็นที่รู้จัก และความต้องการของผู้ซื้อมีเพิ่มมากขึ้น กลุ่มนายทุนชาวกำพูชาที่เล็งเห็นช่องทางการค้าในสินค้าประเภทนี้ จึงเปลี่ยนกรรมวิธจากการรวบรวมสิ่งของจากการบริจาคมานี้เป็นการสั่งซื้อสินค้าใช้แล้ว โดยจะติดต่อสั่งซื้อจากบริษัทส่งออกเสื้อผ้ามือสองในประเทศต่างๆ อาทิ บริษัท Samiyatex Co.,Ltd. (อเมริกา) Dekaro Nv Co.,Ltd. (เบลเยียม) Navarro Enterprises Pty Co.,Ltd. (ออสเตรเลีย) Lzh Enterprises Inc. (แคนาดา) Glory Falcon Co.,Ltd. (ฮ่องกง) Dong Hyun Trading Co.,Ltd. (เกาหลี) หรือบริษัท S Ching International Co.,Ltd. (ไต้หวัน)²⁴ ฯลฯ ซึ่งบริษัทเหล่านี้จะขายสินค้ามือสองในหลากหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน หรือ เครื่องแต่งกาย ไปจนถึงเครื่องใช้ในสำนักงาน โดยสินค้านั้นมาจากเครือข่ายรับซื้อ และรับบริจาคของบริษัทที่มีอยู่ในประเทศนั้นและทำการจัดส่งทางเรือไปยังประเทศต่างๆ ตลาดใหญ่ของสินค้าประเภทนี้ คือ กำพูชา จีน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์

ดังนั้นกล่าวได้ว่าตั้งแต่ปี 2536 เป็นต้นมาเสื้อผ้ามือสองที่นำมาซื้อขายกันจึงมิใช่สิ่งของที่ได้รับจากการบริจาคอีกต่อไป แต่เป็นสินค้าที่มีต้นทุนและพัฒนาจนเป็นธุรกิจระหว่างประเทศ ดังเช่นปัจจุบัน

²⁴ แหล่งที่มา: http://www.alibaba.com/catalogs/337/Used_Clothes.html [2549, สิงหาคม 11].

ที่มาของเสื้อผ้ามือสองในตลาดโรงเกลือ

ผู้วิจัยขอสรุปให้ทราบถึงที่มาของเสื้อผ้ามือสองที่ขายอยู่ในตลาดโรงเกลือเป็นลำดับขั้นดังนี้

- **ขั้นแรก** เริ่มจากกลุ่มนายทุนชาวกัมพูชาในพนมเปญติดต่อนำเสื้อผ้ามือสองจากบริษัทส่งออกในต่างประเทศ ซึ่งบริษัทเหล่านี้จะจำแนกสินค้าตามประเภท และคุณภาพแยกเป็นเกรด 1 2 และ 3 โดยจะซื้อขายในปริมาณตัน เสื้อผ้ามือสองนั้นจะถูกบรรจุมาเป็นกระสอบๆ (1 กระสอบ มี น้ำหนักประมาณ 45 – 50 กิโลกรัม) โดยสินค้าที่ส่งจะขนส่งมาทางเรือเป็นตู้คอนเทนเนอร์ มาขึ้นที่ท่าเรือสีหนุวิลล์ กรุงพระสีหนุ (เดิมชื่อจังหวัดกัมปงโสม) ของกัมพูชา จากนั้นสินค้าจากท่าเรือก็จะถูกลำเลียงมาไว้ที่โกดังในกรุงพนมเปญ ซึ่งส่วนใหญ่จะแยกตามประเทศที่รับซื้อ เช่น โกดังสินค้าที่มาจากไต้หวัน ฮองกง เกาหลี หรืออเมริกา
- **ขั้นที่ 2** จากนั้นก็จะมีกลุ่มตัวแทนขายส่งชาวกัมพูชาทั้งในกรุงพนมเปญเองและบางส่วนเป็นตัวแทนขายส่งจากปอยเปตมารับซื้อสินค้าจากหลายๆ โกดัง ไปขายอีกทอดหนึ่ง โดยกลุ่มตัวแทนขายส่งเหล่านี้ก็จะมีโกดังที่เก็บสินค้าในลักษณะเป็นห้องแถว ซึ่งในกรุงพนมเปญจะกระจุกตัวกันมากรอบๆ ตลาด Olympic ส่วนที่ปอยเปตนั้นจะกระจายไปตามจุดต่างๆ แต่จะไม่ห่างจากชายแดนมากนัก เพื่อความสะดวกในการขนส่งสินค้าเข้ามาที่ตลาดโรงเกลือ
- **ขั้นที่ 3** กลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชาที่ขายสินค้าในตลาดโรงเกลือก็จะเข้าไปซื้อสินค้ามาขายอีกทอดหนึ่ง โดยพ่อค้าชาวกัมพูชาบางส่วนก็ซื้อจากตัวแทนขายส่งในปอยเปต บางส่วนก็ซื้อจากตัวแทนขายส่งในกรุงพนมเปญแตกต่างกันไป รูปแบบการซื้อขายนั้นมี 3 ลักษณะคือ

การซื้อขายแบบเหมากระสอบ โดยไม่มีการคัด ราคาขายกระสอบละ 1,500 – 5,000 บาท ตามประเภทและคุณภาพ

การซื้อขายแบบเหมากระสอบแบบที่ถูกคัดแล้ว ราคาขายกระสอบละ 1,000 – 3,000 บาท

และการซื้อแบบคัดจากกระสอบที่เปิดครั้งแรก ซึ่งจะได้คุณภาพและแบบของสินค้าที่ตรงตามความต้องการมากกว่า โดยถ้าซื้อแบบคัดกระสอบนี้ ราคาจะอยู่ที่ 10 ตัวแรกจากการเปิดกระสอบนั้นๆ ราคาประมาณตัวละ 50 – 80 บาท จากนั้นตัวต่อไปตัวละ 25 – 50 บาท ซึ่งต้องคัดให้ได้ 100 ตัวขึ้นไป ทั้งนี้ราคาและจำนวนที่ต้องคัตนั้นจะไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับการตกลงระหว่างผู้ซื้อ และผู้ขายด้วย

รูปภาพที่ 5.2 แสดงการเชื่อมโยงของเส้นทางการค้าเสื้อผ้ามือสองในตลาดโรงเกลือ

ที่มา: การเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยจากการสัมภาษณ์กลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชาที่ขายเสื้อผ้ามือสองระหว่างเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน พ.ศ. 2549

รูปแบบการซื้อขายเสื้อผ้ามือสองในตลาดโรงเกลือ

เสื้อผ้ามือสองที่กลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชานำมาขายในตลาดโรงเกลือ นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการขายส่งให้กับลูกค้าคนไทย มีทั้งลูกค้าจากกรุงเทพฯ ที่มีตลาดใหญ่อยู่ที่ตลาดนัดจตุจักร ลูกค้าที่มาจากทางภาคใต้ ซึ่งตลาดใหญ่อยู่ที่ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส และลูกค้าจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่นำไปจำหน่ายตามตลาดนัดต่างๆ รูปแบบการซื้อขायมี 2 ลักษณะ คือ การซื้อแบบเหมากระสอบแบบที่ยังไม่ได้คัด ซึ่งจะเป็นการสั่งซื้อและจัดส่งให้ทางองค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (รสพ.) หรือบริษัทขนส่งของเอกชน ส่วนการซื้อขายในอีกลักษณะ คือ การซื้อแบบคัดจากกระสอบซึ่งต้องคัดอย่างต่ำ 100 ตัวขึ้นไป การคัดจากกระสอบที่เปิดครั้งแรก จะเรียกว่า

น้ำหนึ่ง หรือน้ำแรก การคัดสินค้าจากกระสอบที่ถูกคัดแล้วจะเรียกว่าน้ำที่ 2 และน้ำที่ 3 ตามลำดับ* ราคาขายก็จะลดหลั่นกันไปตามคุณภาพ ส่วนเสื้อผ้าที่เหลือสุดท้ายก็จะเป็นการขายปลีกหน้าร้าน

เสื้อผ้าสองที่ได้รับความนิยม คือ กลุ่มเสื้อผ้าที่มาจากประเทศสหรัฐอเมริกา ได้หวัน ฮ่องกง และเกาหลี

กลุ่มผู้บริโภครหลักของสินค้ามือสองนั้นจะมีอยู่ 2 กลุ่ม คือกลุ่มผู้ที่มีรายได้น้อย ที่เห็นว่าเสื้อผ้ามือสองเหล่านี้ราคาถูก และบางชิ้นยังมีสภาพดี ส่วนอีกกลุ่ม คือกลุ่มผู้บริโภครที่นิยมสินค้าที่มีตราสินค้ามีชื่อและมีราคาแพงหรือที่เรียกว่า “สินค้าแบรนด์เนม”²⁵ ซึ่งกลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มผู้บริโภครหลักที่ทำให้ธุรกิจการขายสินค้ามือสองได้รับความนิยม สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชาจำนวนมาก เพราะสามารถขายสินค้าในปริมาณมากขึ้นและมีราคาขายที่สูงด้วย

รูปภาพที่ 5.3
โกดังเก็บเสื้อผ้ามือสองรอบๆ ตลาด Olympic
ที่กรุงพนมเปญ

รูปภาพที่ 5.4
ร้านค้าที่ขายส่งเสื้อผ้ามือสองภายใน
ตลาด Orussey Market ในกรุงพนมเปญ

* “น้ำ” เป็นคำที่ใช้ในการค้าขายสินค้ามือสอง หมายถึง ระดับคุณภาพของสินค้า

²⁵ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ กลุ่มผู้ซื้อเสื้อผ้ามือสองที่ซื้อสินค้าไปจำหน่ายต่อยังตลาดต่างๆ ในช่วงระยะเวลาของการเก็บข้อมูลภาคสนาม (เดือน พฤษภาคม- มิถุนายน 2549)

รูปภาพที่ 5.5
การขนส่งเสื้อผ้ามือสองจากกรุงเทพมหานคร
มายังโกดังในปอยเปต

รูปภาพที่ 5.6
โกดังเก็บเสื้อผ้ามือสองในปอยเปต

รูปภาพที่ 5.7
การคัดแยกเสื้อผ้ามือสองที่โกดังเก็บสินค้า
ที่ปอยเปตก่อนที่จะนำเข้ามาขายในตลาดโรงเกลือ

รูปภาพที่ 5.8
เสื้อผ้ามือสองที่วางจำหน่ายในตลาดโรงเกลือ

รูปภาพที่ 5.9 เสื้อผ้ามือสองที่วางจำหน่ายในตลาด Central Market ที่กรุงเทพมหานคร

รองเท้าและกระเป๋ามือสอง²⁶

ประวัติความเป็นมาของรองเท้า และกระเป๋ามือสอง

กลุ่มรองเท้าและกระเป๋ามือสองนั้นมีประวัติความเป็นมาของสินค้าที่แตกต่างจากกลุ่มเสื้อผ้ามือสอง เนื่องจากสินค้าเหล่านี้ที่นำเข้ามาขายในตลาดโรงเกลือตั้งแต่แรกเริ่มนั้น เป็นสินค้าที่ซื้อขายในเชิงธุรกิจ ไม่ได้พัฒนามาจากสิ่งของบริจาค และเกิดขึ้นหลังจากกลุ่มเสื้อผ้ามือสองเป็นที่รู้จักเพียงเล็กน้อย โดยทางนายทุนชาวกัมพูชาจะสั่งซื้อโดยการติดต่อกับบริษัทส่งออกสินค้ามือสองจากประเทศ เกาหลี และฮ่องกง ซึ่งที่เกาหลี และฮ่องกงจะเป็นบริษัทที่เป็นแหล่งรวบรวมรองเท้า และกระเป๋ามือสองจากประเทศต่างๆมีเครือข่ายการรับซื้อมือสองจากหลากหลายประเทศ การขายในระยะแรกมีเพียงไม่กี่ราย เพราะความต้องการของผู้ซื้อชาวไทยยังมีไม่มาก ต่อมาจึงได้รับความนิยมในกลุ่มผู้บริโภคมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าน่าจะเกิดจาก การที่สินค้ามีราคาถูก และอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ ประกอบกับความนิยมสินค้าแบรนด์เนมของผู้บริโภค จึงทำให้ธุรกิจขยายตัว เช่นเดียวกับธุรกิจเสื้อผ้ามือสอง

ที่มาของรองเท้าและกระเป๋ามือสองในตลาดโรงเกลือ

ที่มาของรองเท้าและกระเป๋ามือสองที่ขายในตลาดโรงเกลือมี 2 ระยะคือ

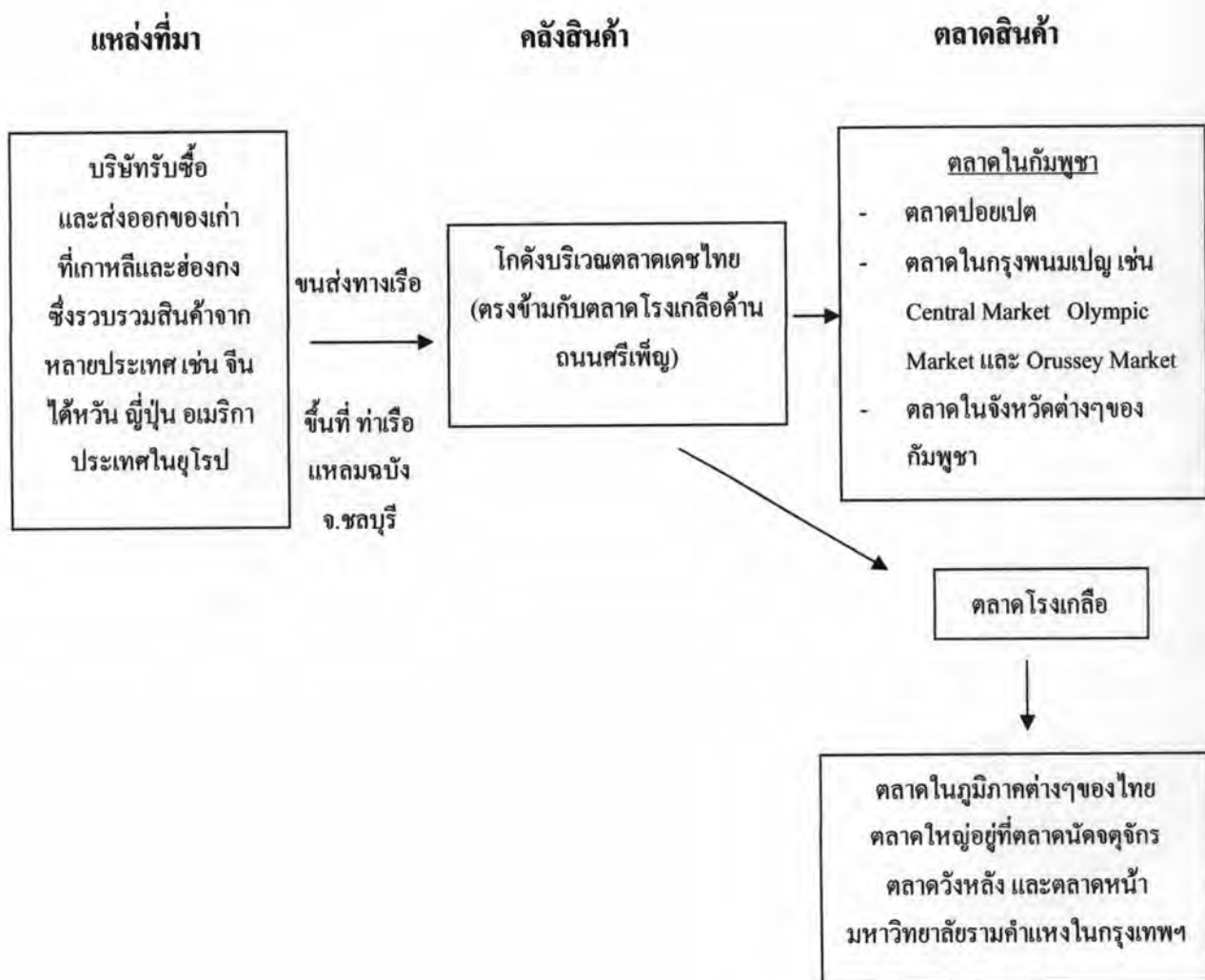
ในระยะแรก การซื้อขายรองเท้าและกระเป๋านั้นจะมีเส้นทางการนำเข้า เช่นเดียวกับเสื้อผ้ามือสอง คือ เมื่อนายทุนชาวกัมพูชาสั่งซื้อสินค้าจากบริษัทรับซื้อ และส่งออกของเก่าที่ เกาหลี และฮ่องกง ซึ่งบริษัทเหล่านี้จะรวบรวม และรับซื้อสินค้ามือสองจากหลากหลายประเทศ เช่น ไต้หวัน ญี่ปุ่น อเมริกา และยุโรป สินค้าที่ส่งจะถูกส่งมาทางเรือมาขึ้นที่ท่าเรือ สีหนุวิลล์ กรุงพระสีหนุ ในกัมพูชา จากนั้นสินค้าจะถูกลำเลียงไปเก็บที่โกดังในกรุงพนมเปญ และมีพ่อค้าจากปอยเปตและตลาดโรงเกลือเข้าไปเลือกซื้ออีกต่อหนึ่ง

ส่วนในระยะปัจจุบัน เส้นทางการนำเข้าสินค้าประเภทนี้แตกต่างไปจากเดิม เนื่องจากตั้งแต่ปี 2538 เป็นต้นมา มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงนโยบายเกี่ยวกับการนำเข้าสินค้า โดยนายกรัฐมนตรีสุนเซน ของกัมพูชา ห้ามไม่ให้มีการนำเข้ารองเท้าและกระเป๋ามือสองจากต่างประเทศเข้ามาในกัมพูชา เนื่องจากที่ผ่านมามีการนำเข้าสินค้าประเภทนี้มีปริมาณมากและสินค้าไม่สามารถระบายออกไปขายยังประเทศอื่นๆ ได้หมด ส่วนมากต้องทำลายและด้วยระบบการกำจัดขยะของกัมพูชาที่ยังไม่ได้ถูกพัฒนาให้มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ขยะเหล่านี้จึงก่อให้เกิดมลพิษทางสิ่งแวดล้อม ทางด้านรัฐบาลจึงมีการออกนโยบายเพื่อการสกัดกั้นการนำเข้าสินค้าประเภทนี้ขึ้น

²⁶ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชาที่ขายรองเท้าและกระเป๋ามือสองในช่วงเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน 2549

สินค้าที่ส่งมาทางเรือ จากเดิมขึ้นที่ท่าเรือสีหนุวิลล์ กรุงพระสีหนุในกัมพูชา จึงต้องเปลี่ยนมาขึ้นที่ท่าเรือแหลมฉบังในฝั่งประเทศไทยแทน โดยมีนายหน้าคนไทยดำเนินธุรกรรมให้แลกกับค่าจ้างจากนายทุนใหญ่ชาวกัมพูชา เมื่อสินค้าผ่านกระบวนการศุลกากรและเสียภาษีนำเข้าเรียบร้อยแล้ว รองเท้ามือสองจากท่าเรือแหลมฉบัง ก็จะถูกถลำเลียงโดยรถบรรทุกมาตั้งตู้คอนเทนเนอร์มาไว้ที่โกดังของตัวแทนขายส่งชาวกัมพูชา ซึ่ง โกดังรองเท้าและกระเป๋ามือสองนั้น จะอยู่ที่บริเวณตลาดโรงเกลือเหนือ หรือที่เรียกเป็นทางการว่า ตลาดเดชไทย ซึ่งเป็นการลงทุนก่อสร้างโดยเอกชน ตั้งอยู่ตรงข้ามกับตลาดโรงเกลือ ด้านถนนศรีเพ็ญ จากนั้นจะมีพ่อค้าที่ขายรองเท้าและกระเป๋าในตลาดโรงเกลือเข้ามาเลือกซื้อเพื่อนำไปขายต่อ

รูปภาพที่ 5.10 แสดงการเชื่อมโยงของเส้นทางการค้ารองเท้าและกระเป๋ามือสองในตลาดโรงเกลือ

ที่มา: การเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยจากการสัมภาษณ์กลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชาที่ขายรองเท้า และกระเป๋ามือสองระหว่างเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน พ.ศ. 2549

รูปแบบการซื้อขายรองเท้ามือสอง

- **ขั้นตอนแรก** สินค้าจำพวกรองเท้ามือสองจะถูกถลำเลียงมาจากประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ญี่ปุ่น เกาหลี ไต้หวัน หรือประเทศในแถบยุโรป โดยจะขนส่งมาทางเรือขึ้นที่ท่าเรือแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีของไทย ในระยะเวลาเดือนจะมีการขนส่งรองเท้ามือสองมาประมาณ 45 ตู้คอนเทนเนอร์ หรือประมาณ 720 ตัน (1ตู้คอนเทนเนอร์ มีประมาณ 16 ตัน) เมื่อบริษัทซิปป์ซึ่งเป็นตัวแทนชาวไทยจัดการเอกสาร และดำเนินการธุรกรรมด้านภาษีอากรต่างๆให้กับนายทุนชาวกำพูชาแล้ว สินค้าก็จะถูกถลำเลียงมาจากท่าเรือแหลมฉบังบรรทุกมาเป็นผู้คอนเทนเนอร์มาเก็บไว้ที่โกดังของเจ้าแก่วางกำพูชาที่ตลาดเคชไทยซึ่งมีอยู่ประมาณ 2 – 3 ราย ราคาขายในการซื้อครั้งแรกจากนายทุนชาวกำพูชาคือราคาตันละ 30,000 – 50,000 บาท จากนั้นกลุ่มพ่อค้าชาวกำพูชาจะเข้ามาเลือกซื้ออีกต่อหนึ่ง รูปแบบการขายในระดับขายส่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือการเลือกซื้อแบบเปิดกระสอบ และการซื้อแบบเหมากระสอบ

การเปิดกระสอบ คือ การที่พ่อค้าแม่ค้าที่มีทุนมากจะเหมากระสอบรองเท้ารายละ 1 ตัน (1 ตันประมาณ 20 กระสอบ) เพื่อคัดเลือกซื้อรองเท้าที่ตนเองต้องการเท่านั้น ซึ่งจะเลือกเฉพาะที่มีคุณภาพดีและมีเยื่อ อาจจะเลือกตันละ 70 – 80 – 100 คู่แล้วแต่ตกลงกันในราคาที่เปลี่ยนแปลงและต่อรองกันได้ จากนั้นรองเท้าที่เหลือก็จะมีพ่อค้าแม่ค้ารายต่อไปมาเหมาซื้อเป็นตันเช่นกันในราคาที่ถูกลงไปเรื่อย ๆ การคัดเลือกแบบนี้อาจจะเรียกว่า รองเท้าน้ำหนึ่ง น้ำสอง จนกระทั่งไม่มีพ่อค้าแม่ค้ามาซื้อแบบเปิดกระสอบเลือกก็จะเป็นการเหมาไปขายต่อ

การซื้อแบบเหมากระสอบ คือ ซื้อทั้งกระสอบโดยไม่มีการคัด ซึ่งรองเท้าแบบเหมาซื้อนี้ คือ รองเท้าที่ต้องไปซ่อมแซมและปรับปรุงคุณภาพก่อนวางขาย ต่างกับรองเท้าน้ำหนึ่ง น้ำสอง ซึ่งอาจจะไม่ต้องซ่อมแซมเลย หรือบางคู่ก็เพียงทำความสะอาดเท่านั้นก็สามารถวางขายได้

- **ขั้นตอนที่สอง** การซื้อขายระหว่างพ่อค้าชาวกำพูชาในตลาดโรงเกลือและลูกค้าคนไทยซึ่งเป็นกลุ่มลูกค้าที่ซื้อไปขายต่อ โดยจะมีตลาดใหญ่อยู่ที่ ตลาดหน้ามหาวิทยาลัยรามคำแหง ตลาดนัดจตุจักร ตลาดวังหลัง ฯลฯ จะมีรูปแบบการซื้อขาย คือการซื้อคล้ายกับการเหมาตันเปิดกระสอบ แต่จะกลายเป็นเหมากระสอบมาเปิดกระสอบเลือกรองเท้าแทน ซึ่งก็จะเลือกรองเท้าคุณภาพค่อนข้างดีและตรงกับความต้องการของลูกค้า เพราะมีการสั่งซื้อกันล่วงหน้าว่าต้องการรองเท้าประเภทไหน ยี่ห้อไหน รุ่นไหน แต่หากเป็นลูกค้ารายย่อยประเภทหรือนักท่องเที่ยวไม่มีสิทธิ์เปิดกระสอบ จะต้องซื้อรองเท้าที่วางไว้หน้าร้านเท่านั้น

ในธุรกิจการขายรองเท้ามือสองนั้น จะมีกิจกรรมอย่างหนึ่งเข้ามาเกี่ยวข้อง คือ การซ่อมแซม และทำความสะอาดรองเท้าให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้ก่อนการนำไปขายซึ่งในขั้นตอนนี้จะมีแรงงานชาวกำพูนเข้ามารับจ้าง โดยค่าแรงจะตกที่ราคาคู่ละ 1 – 5 บาท

รูปแบบการซื้อขายกระเป๋ามือสอง

- **ขั้นแรก** เมื่อสินค้าถูกลำเลียงมาจากท่าเรือแหลมฉบังบรรทุกมาเป็นตู้คอนเทนเนอร์ (1 ตู้คอนเทนเนอร์ มีประมาณ 16 ตัน ซึ่ง 1 ตันจะมีประมาณ 20 กระสอบ) มาเก็บไว้ที่โกดังของเจ้าแก้งกำพูนที่ตลาดเคชไทย จากนั้นกลุ่มพ่อค้าชาวกำพูนก็จะเข้าไปซื้อมาขายต่อที่ตลาดโรงเกลือ การซื้อขายนั้นจะขายเป็นกระสอบไม่มีการคัด 1 กระสอบ มีประมาณ 40 – 50 กิโลกรัม ราคากระสอบละ 3,500 – 4,500 บาท

- **ขั้นที่สอง** เป็นการซื้อขายระหว่างพ่อค้าชาวกำพูนในตลาดโรงเกลือกับลูกค้าชาวไทย ซึ่งจะนิยมซื้อไปขายต่อโดยตลาดใหญ่อยู่ที่ตลาดนัดจตุจักรและตลาดวังหลัง เป็นการซื้อแบบเปิดกระสอบ โดยจะมีการตกลงราคากันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายว่าใน 1 ตัน มีประมาณ 20 กระสอบจะต้องคัด 50 60 หรือ 70 ใบแล้วแต่ตกลงกัน ซึ่งในครั้งแรกของการเปิดคัดกระสอบแบบเหมาเป็นตันนี้จะเรียกว่าน้ำแรก ส่วนกระเป๋าคือที่เหลือจากการคัดในครั้งแรกนั้น เมื่อมีผู้ซื้อมาคัดต่อก็จะเรียกว่าน้ำสองและน้ำสามตามลำดับ ราคาขายก็จะลดหลั่นกันไป ส่วนกระเป๋าคือที่เหลือจากการคัดแล้วก็จะนำมาซ่อมแซม แยกตามคุณภาพและขายปลีกหน้าร้าน โดยราคาจะอยู่ที่ใบละ 30 – 150 บาท

รูปภาพที่ 5.11 โกดังเก็บรองเท้ามือสองที่ตลาดเคชไทย

รูปภาพที่ 5.12 การคัดแยกรองเท้ามือสอง
ภายในตลาดเคชไทย

รูปถ่ายที่ 5.13

การซ่อมแซมและทำความสะอาดรองเท้ามือสอง

รูปถ่ายที่ 5.14

ตรวจสอบบรรจุกระเป๋ามือสองเพื่อรอการคัดแยก

รูปถ่ายที่ 5.15

ร้านค้าที่ขายรองเท้ามือสองในตลาดโรงเกลือ

รูปถ่ายที่ 5.16

ร้านค้าที่ขายกระเป๋ามือสองในตลาดโรงเกลือ

5.6.2 กลุ่มสินค้าประเภทอื่นๆ

นอกจากตลาด โรงเกลือจะเป็นแหล่งขายส่งสินค้ามือสองที่ใหญ่ที่สุดของประเทศแล้ว ปัจจุบันยังมีสินค้าประเภทอื่นๆเข้ามาขายในตลาด โรงเกลืออีกมาก ในที่นี้ผู้วิจัยขอจำแนกตามแหล่งที่มาของสินค้านี้

สินค้าจากประเทศกัมพูชา

โดยผ่านพิธีการทางศุลกากรจากด่านอรัญประเทศ ซึ่งจะมีทั้งสินค้าที่ผลิตในกัมพูชา เช่น เสื้อผ้าสำเร็จรูป ปลาแห้ง เครื่องหวนย ผลผลิตจากประมงน้ำจืดจากทะเลสาบ และสินค้าที่ผลิตจากหลากหลายประเทศ ไม่ว่าจะเป็นจีน เวียดนาม เกาหลี ฮองกง ฯลฯ เช่น หมวก กระเป๋า ถ้วยชาม ฯลฯ

รูปภาพที่ 5.17

ร้านค้าที่จำหน่ายหมวกที่ผลิตจากประเทศเวียดนาม

รูปภาพที่ 5.18

ร้านค้าที่จำหน่ายถ้วยชาม จากประเทศจีน

เสื้อผ้าสำเร็จรูป

เสื้อผ้าสำเร็จรูปที่นำมาขายในตลาดโรงเกลือ นั้น ส่วนใหญ่เป็นสินค้าผลิตจากโรงงานในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีมากถึง 300 กว่าแห่ง เนื่องจากประเทศกัมพูชาเป็นประเทศที่ได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalised System of Preference – GSP) จากสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และประเทศตะวันตกอื่นๆ ในด้านอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป จึงทำให้มีนักลงทุนชาวต่างชาตินิยมเข้าไปตั้งฐานการผลิตเป็นจำนวนมาก ทางพ่อค้าชาวกัมพูชาเข้าไปติดต่อซื้อแบบเหมากระสอบเพื่อเข้ามาขายในตลาดโรงเกลือ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าค้างสต็อกและสินค้าที่ผลิตไม่ได้มาตรฐานตามโรงงานต่างๆ

รูปภาพที่ 5.19 ร้านค้าภายในตลาดโรงเกลือที่จำหน่ายเสื้อผ้าสำเร็จรูป

ผลผลิตประมงน้ำจืด

เนื่องจากภูมิประเทศของกัมพูชาที่มีทะเลสาบขนาดใหญ่มีพื้นที่ทะเลสาบประมาณ 316,250 เฮกตาร์ (1 เฮกตาร์ ประมาณ 6.25 ไร่) โดยมีจังหวัดที่มีพื้นที่ติดทะเลสาบถึง 6 จังหวัด คือ พระตะบอง เสียมเรียบ กัมปงธม กัมปงชนัง กรุงพนมเปญ และ โปธิสัคว์ อีกทั้งยังมีแม่น้ำโขง ไหลผ่านด้วย ทำให้กัมพูชาผลิตทางประมงน้ำจืดมาก มีการส่งออกปลาน้ำจืดเพื่อขายให้กับทาง ประเทศไทยปีละหลายสิบล้าน โดยเฉพาะทางด้านจังหวัดบันเตียเมียนเจยถือเป็นเส้นทางขนส่งที่สำคัญ ในบริเวณตลาดโรงเกลือนอกจากจะมีตลาดเพื่อขายสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไปแล้ว ยังมีตลาดปลาสดซึ่งจะมีการนำเข้ามาจากกัมพูชา เพื่อป้อนเป็นวัตถุดิบให้กับโรงงานแปรรูปอาหาร ในไทย และนอกจากนั้นยังมีสินค้าแปรรูปอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็น ปลาแห้ง ปลากรอบ ปลาร้า และ ปลาป่น จากจังหวัดเสียมเรียบของกัมพูชา เข้ามาขายในตลาดโรงเกลือด้วย

รูปภาพที่ 5.20 ร้านค้าภายในตลาดโรงเกลือที่จำหน่ายปลาแห้งและปลากรอบจากกัมพูชา

เครื่องหาว

หาวยังถือเป็นทรัพยากรที่มีมากในกัมพูชา จึงมีการนำหาวมาแปรรูปเป็นเครื่องใช้ต่างๆ เช่น ตะกร้า กระบุง หรือของใช้ตกแต่งบ้าน พบมากที่จังหวัดเสียมเรียบของกัมพูชา จึงมีการนำเครื่องหาวเข้ามาขายในตลาดโรงเกลือโดยพ่อค้าชาวกัมพูชา พ่อค้าที่ขายเครื่องหาวในตลาดโรงเกลือส่วนใหญ่นั้นจะเป็นร้านแผงลอย กระจายตามจุดต่างของตลาด มีโกดังเก็บสินค้าอยู่ที่ "ตลาดหาว" ซึ่งติดกับตลาดเคชไทยใกล้ๆกับตลาดโรงเกลือ และนอกจากจะมีเครื่องหาวจากกัมพูชาแล้ว ยังมีการสั่งซื้อเครื่องหาวจากพ่อค้าคนไทยที่จังหวัดอ่างทองและอยุธยา เข้ามาขายรวมอยู่ด้วย

รูปภาพที่ 5.21 ร้านค้าภายในตลาดโรงเกลือที่จำหน่ายเครื่องหาวยทั้งที่ผลิตในกัมพูชา และ ไทย

- **สินค้าจากประเทศจีน**

สินค้าที่มาจากประเทศจีนนั้นเริ่มมีเข้ามาตั้งแต่มีการเปิดเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าในปี 2534 โดยเป็นสินค้าที่ถูกลำเลียงผ่านมาทางเวียดนาม เข้าสู่ กัมพูชา และไทย ในระยะแรกจะเป็นสินค้าจำพวกถ้วยชามกระเบื้องเคลือบ ซึ่งได้รับความนิยมจากพ่อค้าคนไทยที่นิยมซื้อเพื่อไปขายต่อจำนวนมากเพราะมีราคาถูก ต่อมาเริ่มมีสินค้าจำพวกเครื่องใช้ไฟฟ้า และของใช้จิปาละต่างๆ เพิ่มมากขึ้น

ในปัจจุบันนอกจากสินค้าจากจีนจะถูกลำเลียงผ่านมาทางเวียดนาม กัมพูชา เข้าสู่ไทยแล้ว ยังมีสินค้าจากจีน ที่มาจากท่าเรือเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เข้ามาขายในตลาดโรงเกลืออีกด้วย โดยมีพ่อค้าชาวจีนประมาณ 2-3 ราย เข้ามาสร้างโกดังอยู่บริเวณไม่ไกลจากตลาดโรงเกลือ เพื่อขายสินค้าต่อให้กับพ่อค้าชาวกัมพูชาในตลาดโรงเกลือ สินค้าที่นำเข้ามา นั้นจะมีหลากหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้า ของใช้ในครัวเรือน ร่ม ถุงเท้า กระเป๋า รองเท้า เครื่องใช้ไฟฟ้า อาหารแห้ง ฯลฯ

รูปภาพที่ 5.22 โกดังที่เก็บสินค้าของพ่อค้าชาวจีน

รูปภาพที่ 5.23 ร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าจิปาละ ต่างๆจากประเทศจีน

- สินค้าจากภูมิภาคต่างๆของประเทศไทย

จากความเจริญเติบโตของพื้นที่การค้าและบรรยากาศการค้าที่มีผู้คนจำนวนมากเข้ามาจับจ่ายซื้อของ ถือเป็นตลาดที่มีอุปสงค์ของสินค้ามากที่สุดตลาดหนึ่งในภาคตะวันออก ทำให้มีพ่อค้าชาวไทยหลายรายเข้ามาติดต่อเพื่อขายสินค้าให้กับพ่อค้าชาวกัมพูชาที่ค้าขายอยู่ในตลาดโรงเกลือไม่ว่าจะเป็น

สินค้าจากกรุงเทพฯ เช่น เครื่องครัว เครื่องมือช่าง เครื่องนอน เสื้อผ้าสำเร็จรูป เชือก ผ้าใบ

สินค้าจากภาคกลาง เช่น เครื่องหอย จากอ่างทอง และอยุธยา

สินค้าจากภาคตะวันออก เช่น พวงผลไม้สดต่างๆตามฤดูกาล จากจันทบุรี ระยอง ตราด และสินค้าเบ็ดเตล็ดจากพ่อค้าคนไทยในอำเภอรัฐประศาสน์ จังหวัดสระแก้ว

สินค้าจากภาคอีสาน เช่น หอม กระเทียม พริก และมะขามเปียก จากศรีสะเกษ

กล่าวโดยสรุป ตั้งแต่มีการเปิดเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า ในปี 2534 เป็นต้นมา พื้นที่การค้าบริเวณนี้มีพัฒนาการทั้งในด้านการเติบโตของพื้นที่และพัฒนาการด้านกิจกรรมการค้าที่ขยายตัวมาอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันภายในตลาดโรงเกลือมีมูลค่าจากการค้าส่ง และปลีกเฉพาะภายในประเทศ วันละไม่ต่ำกว่า 20 ล้านบาท²⁷ ส่วนสินค้าที่ส่งออกกัมพูชามีมากถึงวันละ 40 – 50 ล้านบาท ซึ่งพัฒนาการนับจากอดีตจนถึงปัจจุบันนั้น ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นจากปัจจัย 2 ประการ ประการแรก การพัฒนาเกิดขึ้นจากกลไกของภาครัฐ และภาคเอกชน ที่เข้ามามีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาในเชิง พื้นที่ และสภาพการค้า ประการที่สอง คือ การพัฒนาที่เป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ของทั้งชาวไทย และชาวกัมพูชาที่อยู่ภายใต้กิจกรรมการค้านี้

²⁷ สัมภาษณ์ นายทรงยศ เทียนทอง, นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว, 3 เมษายน 2549.